

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju

Stowarzyszenia „Lokalnej Grupy Działania – Lider Dolina Strugu”

Warszawa, 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Analiza pomysłów, diagnoza obszaru „Lokalna Grupa Działania - Lider Dolina Strugu” (dalej zwana „LGD-Lider Dolina Strugu”), a także możliwości finansowe pozwoliły na ustalenie trzech celów ogólnych (głównych) wraz z celami szczegółowymi:
 - a. **Cel ogólny 1** odnosi się do wzmocnienia i rozwoju kapitału społecznego jakim są mieszkańcy regionu. Przyczyni się do wzrostu aktywności i kreatywności,
 - b. **Cel ogólny 2** odnosi się do wzmocnienia gospodarki regionu poprzez wsparcie działań mających na celu rozwój lub uruchomienie działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji źródeł dochodu poprzez polepszenie stanu infrastruktury lokalnej szczególnie dróg,
 - c. **Cel ogólny 3** został zdefiniowany na rzecz wykorzystania zasobów regionu jako instrumentu mającego na celu wzmocnienie jego atrakcyjności.
2. Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano następujące grupy defaworyzowane definiowane jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim: osoby młode (w wieku 18-30) i kobiety. Wyróżniono także dodatkowo grupy kluczowe, którymi są: przedstawiciele trzeciego sektora, samorządy gminne, przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy, parafie.
3. Analizując dane związane z tematem postępu rzeczowego, można określić, że przebiegał on w stopniu bardzo zadowalającym. W opinii pracowników, zarówno wskaźniki produktu i rezultatu są jednoznaczne i czytelne, pozwalają na zebranie konkretnych informacji od beneficjentów, którzy również nie mieli (nie mają) problemów z ich interpretacją. Wskaźniki określone w LSR pozwalają na każdym etapie ocenić czy LSR jest realizowana zgodnie z planem działania.
4. Na tle innych Lokalnych Grup Działania taki zakres realizacji LSR świadczy o sprawczości i przedsiębiorczości mieszkańców oraz skuteczności działań komunikacyjnych, doradczych i informacyjnych ze strony LGD. Realizacja LSR przebiega zgodnie z planem, wszystkie zaplanowane nabory wniosków zostały przeprowadzone i na tą chwilę nie planuje się dodanie do harmonogramu dodatkowych naborów. Oczekiwać należy na podpisanie umów przez

beneficjentów, których wnioski są aktualnie oceniane oraz na realizację przez beneficjentów już podpisanych umów.

5. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na podejmowanie działalności gospodarczej, kształtowanie przestrzeni publicznej, najmniejszym rozwijanie działalności gospodarczej (w szczególności z powodu wymogu utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne przez okres 3 lat). W przypadku pozostałych działań liczba składanych wniosków z reguły była równa liczbie wybranych wniosków, co świadczy o ich wysokiej jakości. Nie wszystkie jednak kończyły się podpisanymi umowami, choć różnice pomiędzy wybranymi wnioskami a podpisanymi umowami były największe w przypadku działań związanych z przedsiębiorczością.
6. W ankiecie dotyczącej zmian w zakresie przedsiębiorczości na obszarze „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat ankietowani mieszkańcy w liczbie 111-u dość pozytywnie odnoszą się do zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu. Ponad połowa ankietowanych spostrzegła pozytywne zmiany w obszarze przedsiębiorczości, potwierdzają fakt, że zwiększył się ruch turystyczny, zauważono również poprawę sytuacji na rynku pracy oraz nowo powstałe firmy.
7. W temacie kultury i rekreacji ankietowani mieszkańcy „LGD - Lider Dolina Strugu” w liczbie 111 osób potwierdzają i doceniają zmiany w tym obszarze. W szczególności zauważono poprawę stanu zabytków, 70% ankietowanych odpowiedziało “zdecydowanie tak” i “raczej tak”. Natomiast najwięcej respondentów, ponad 73%, oceniło pozytywnie zmiany dotyczące poprawy stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
8. W gestii zmian z zakresu aktywizacji i kapitału społecznego „LGD - Lider Dolina Strugu” analizując przeprowadzoną ankietę można uznać, że badani mieszkańcy zauważają zachodzące zmiany, choć odpowiedzi na poszczególne pytania w ankiecie są podzielone i zróżnicowane. Najwięcej ankietowanych potwierdziło zmiany związane ze wspieraniem osób starszych (74 osoby spośród 111 ankietowanych odpowiedziało twierdząco). Na uwagę zasługuje ostatnie pytanie zawarte w ankiecie, odnoszące się do poprawy relacji między mieszkańcami. Jedynie 40% respondentów potwierdziło, że relacje uległy pozytywnym zmianom.
9. Badani mieszkańcy gmin w liczbie 111 osób wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu” wskazali, iż obszarów wymagających dofinansowania jest wciąż bardzo dużo. Prawie wszystkie odpowiedzi oscylowały na poziomie ok. 70% lub wyżej, tym samym wskazując dużą potrzebę pomocy w wielu dziedzinach. Ponad 90% ankietowanych odpowiedziało, że obszarem wymagającym wsparcia jest przedsiębiorczość, a dokładnie: wsparcie w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz rozwijanie tych istniejących, wskazano także potrzebę dofinansowania osób

planujących założyć firmę. Równie wysokie wyniki uzyskały kategorie związane z infrastrukturą sportową (86% ankietowanych) oraz stan dróg (87% ankietowanych).

10. Analizując dane dotyczące postępu finansowego, odpowiada on omówionemu wcześniej postępowi rzeczowemu, co oznacza, że istnieje zróżnicowane zaawansowanie poziomu realizacji w obrębie celów ogólnych i w obrębie celów szczegółowych do nich przypisanych. Problemem na obecną chwilę może być jednak poziom realizacji budżetu w zakresie projektów współpracy. Pomimo 100% przyznanych środków, poziom realizacji wynosi na dzień przygotowania danych do ewaluacji 13%. LGD powinno podjąć kroki zmierzające do powstania nowego partnerstwa w zakresie realizacji projektu współpracy.
11. Plan komunikacyjny zakładał szereg zróżnicowanych metod mający na celu prowadzenia działań komunikacyjnych i zapewnienie jak najszerzego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie. W ramach planu zaplanowano kampanie informacyjne, prowadzono doradztwo indywidualne i grupowe, badano satysfakcję dotyczącą różnych aspektów działania LGD i wdrażania LSR, prowadzono punkty konsultacyjne. LGD uczestniczył także w imprezach promocyjnych i tworzyła swoje stoiska informacyjne. Dodatkowo, zaplanowano także liczne wydawnictwa i publikacje, w tym online – na stronie internetowej i portalu społecznościowym.
12. Realizacja wskaźników planu komunikacji wypada satysfakcjonująco. Nie odnotowano problemów z realizacją wskaźników w planie komunikacji. Jedynie rok 2020 (początek pandemii) był okresem, w którym pojawiały się problemy z niektórymi działaniami komunikacyjnymi (imprezy, spotkania grupowe itp.).
13. Istotną kwestią działalności pracowników jak i członków organów są szkolenia. W latach 2017-2021 przeprowadzono szereg warsztatów i szkoleń zarówno dla pracowników jak i przedstawicieli organów LGD. Warto podkreślić duże zaangażowanie ze strony pracowników biura LGD i Rady. Godne zaznaczenia jest również ilość oraz zakres przeprowadzonych szkoleń, które bezpośrednio przekłada się między innymi na wysoką jakość udzielonych porad i wsparcia, w szczególności przez pracowników biura LGD dla wnioskodawców i sprawny proces oceny wniosków przez Radę.
14. Respondenci w liczbie 111 za najbardziej popularne źródło informacji wskazali stronę internetową LGD (81%), drugim co do popularności źródłem wiedzy na temat „LGD - Lider Dolina Strugu” okazały się wydawane przez stowarzyszenie publikacje i materiały promocyjne (68%), w trakcie wywiadów ewaluacyjnych kilkakrotnie zwrócono uwagę na rzetelność przygotowywanych materiałów, które w kreatywny sposób miały zachęcać mieszkańców do korzystania z dostępnych środków.

15. W zdecydowanej większości respondenci zgodzili się co do tego, że zarówno procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD, jak i kryteria wyboru w wniosków były dla nich czytelne, zrozumiałe i sprawiedliwe. Jedynie jedna osoba uznała, że procedury są nieczytelne. W pozostałych przypadkach nie pojawiały się negatywne opinie na żaden z analizowanych tematów. Warto także podkreślić, że aż 28 z 31 badanych, jeśli tylko będzie to możliwe w przyszłości, to ponownie będzie chciało skorzystać ze wsparcia LGD.

2. Spis treści.

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	2
2. SPIS TREŚCI.....	1
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.....	2
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.....	5
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.....	7
5.1. OCENA LSR	7
5.2. REALIZACJA CELÓW STRATEGII	22
5.3. REALIZACJA PLANU DZIAŁANIA (BUDŻET)	50
5.4. PROJEKTY WSPÓŁPRACY.....	56
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	58
ROZDZIAŁ 6 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.....	75
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	75
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	76
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	77
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	78
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE.....	78
6.6. INNOWACYJNOŚĆ.....	79
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY.....	80
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	80
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	81
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER.....	82
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	84
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW.	87
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	89

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Instytut Rozwoju Osobistego INVEST. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja INVEST jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
- 5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
- 10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?

- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w drugiej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:

- dane ze statystyk publicznych,
- dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,

2. Dane wywołane, w tym:

- dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
- dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Badacze przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

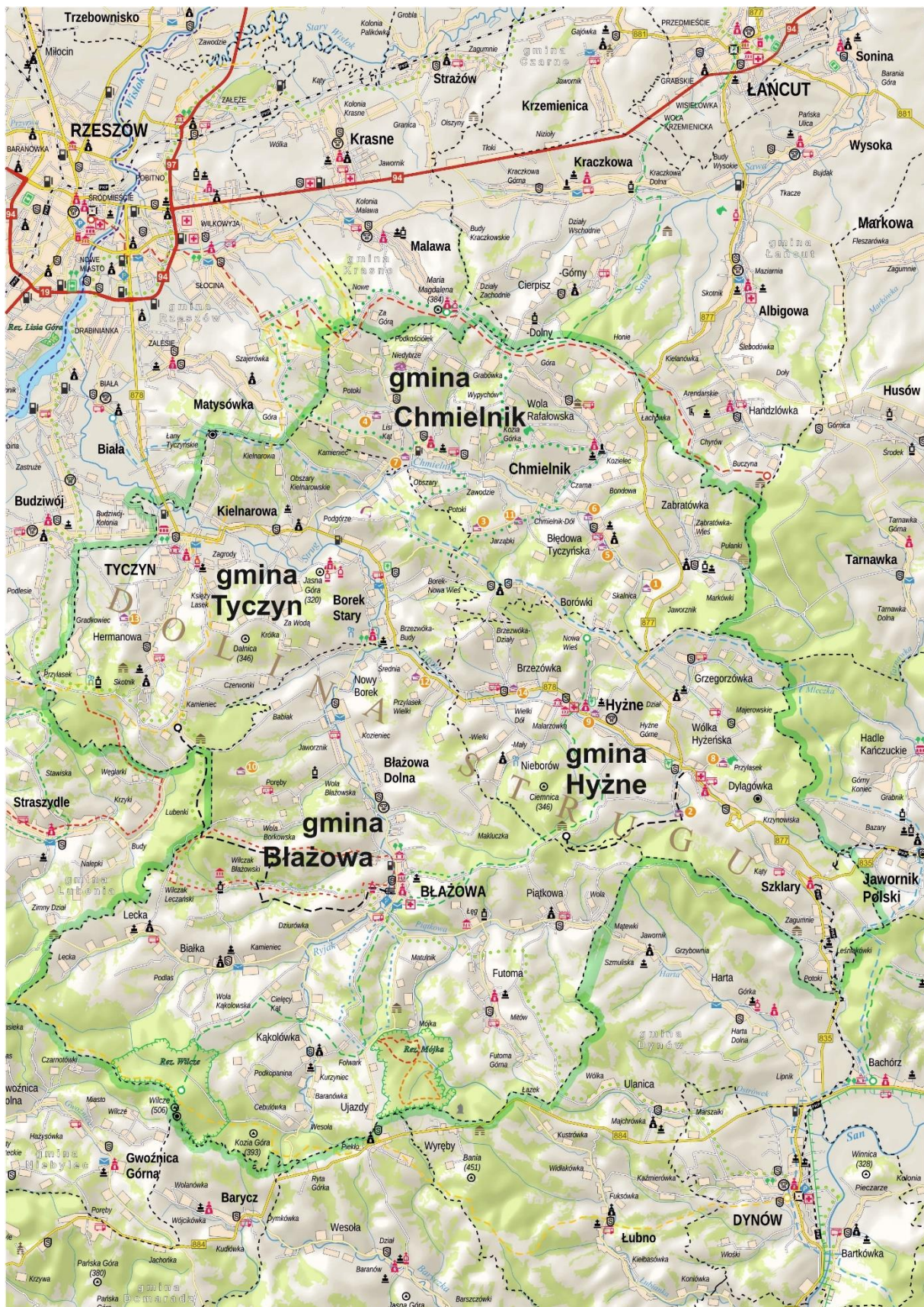
W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią

RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (computer-assisted web interview), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Ocena LSR

Ogólna prezentacja obszaru

Rysunek 1 Obszar „LGD – Lider Dolina Strugu”

Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu obejmuje obszar czterech gmin leżących w południowej części powiatu rzeszowskiego (woj. podkarpackie) charakteryzujących się spójnością terytorialną: Gmina Błażowa graniczy bezpośrednio z Gminą Hyżne i Tyczyn, Gmina Hyżne graniczy bezpośrednio z Gminą Błażowa, Chmielnik i Tyczyn, Gmina Chmielnik graniczy bezpośrednio z gminą Tyczyn i Hyżne i Gmina Tyczyn graniczy z Gminami Błażowa, Hyżne i Chmielnik. Dwie z nich mają charakter wiejski (Hyżne, Chmielnik), a dwie miejsko-wiejski (Błażowa, Tyczyn). Cały obszar zajmuje powierzchnię ok 276 km² i leży w sąsiedztwie Rzeszowa, stolicy regionu, będącego ważnym węzłem komunikacyjnym: drogowym, kolejowym, lotniczym. Łatwo tu, więc dojechać z najodleglejszych krańców Polski i Europy. Zaledwie 80 km stąd jest granica Polski ze Słowacją i Ukrainą.

Liczba ludności w poszczególnych gminach wchodzących w skład „LGD – Lider Dolina Strugu” w latach 2015-2021 uległa zmianie. Szczególnym przypadkiem jest tutaj gmina Tyczyn, w której między 2018 a 2020 rokiem ubyło 1341 mieszkańców, a między 2015 a 2021 różnica ta wyniosła 737. W pozostałych gminach, na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców wzrastała, przy czym największy wzrost liczby ludności odnotowała gmina Chmielnik (o 190 osób), a gminach Błażowa i Hyżne był to wzrost odpowiednio o 15 i 13 osób. Zmiana dla całego obszaru w latach wyniosła -519 osób, co spowodowane jest sytuacją w gminie Tyczyn.

Nazwa	gminy bez miast na prawach powiatu			
	stan na 31 grudnia			
	2015	2018	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Błażowa (3)	10 817	10 826	10 835	10 832
Chmielnik (2)	6 805	6 921	6 968	6 995
Hyżne (2)	7 008	7 044	7 036	7 021
Tyczyn (3)	11 556	12 003	10 662	10 819
OBSZAR LGD	36 186	36 794	35 501	35 667

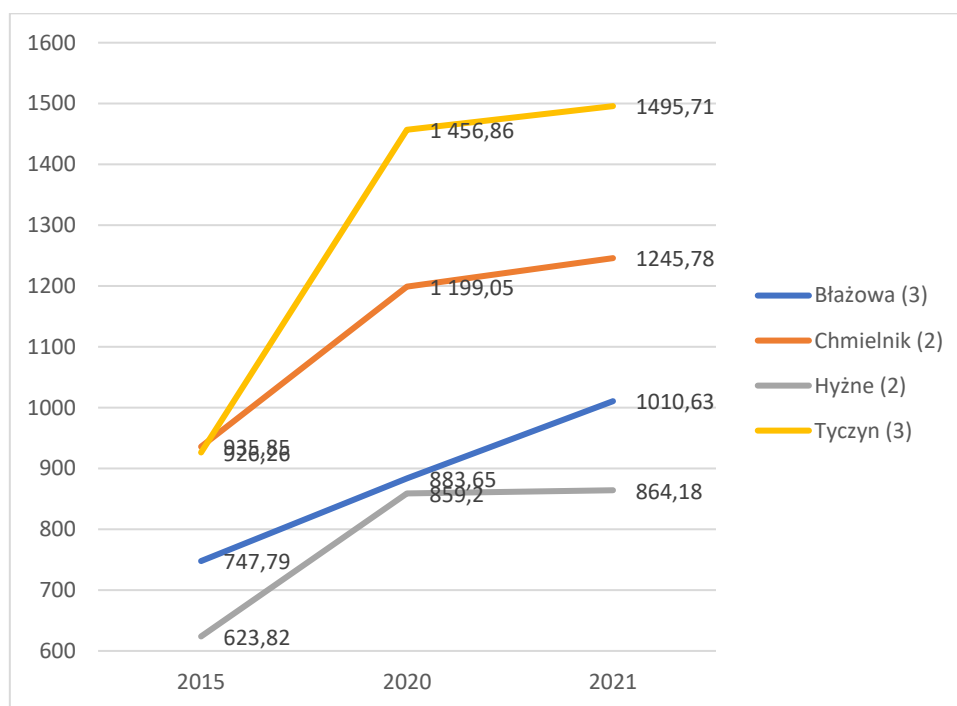
Tabela 1 Liczba ludności w gminach wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób

prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. W latach 2015-2021 wskaźnik G wzrastał w każdej z członkowskich gmin LGD, co można uznać za pozytywne zjawisko. W gminie Tyczyn, zanotowano bardziej dynamiczny wzrost wskaźnika, w porównaniu do innych gmin, między latami 2015 a 2021 wskaźnik wzrósł o 569,45 zł, tym samym znacząco odbiegając swoim wynikiem od reszty gmin LGD. Najmniejszy wzrost opisanego wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat zanotowano w gminie Hyżne (wzrost o 240,36 zł), dalej Błazowa (wzrost o 262,84 zł) i Chmielnik (wzrost o 309,93 zł). Szczegóły dotyczące wskaźnika G, w poszczególnych gminach "LGD – Lider Dolina Strugu" obrazuje tabela oraz wykres poniżej.

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD			
	2015	2020	2021
Błazowa (3)	747,79	883,65	1010,63
Chmielnik (2)	935,85	1 199,05	1245,78
Hyżne (2)	623,82	859,20	864,18
Tyczyn (3)	926,26	1 456,86	1495,71

Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021

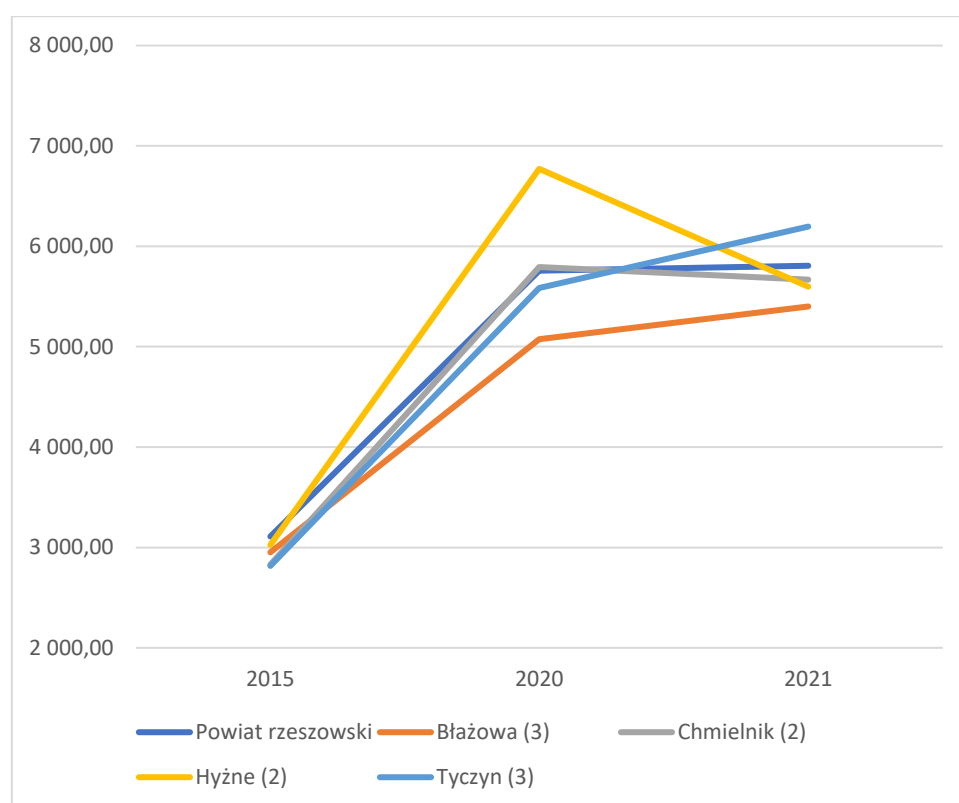
Wykres 1 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021

Analizie poddano również wydatki gmin na jednego mieszkańca. Z przedstawionych danych wynika, że na przestrzeni lat: 2015-2021 we wszystkich gminach wskaźniki rosły, choć między 2020 a 2021 widać także spadki w gminach Chmielnik i Hyżne. Największe wydatki w 2021 roku w przeliczeniu na jednego mieszkańca miała gmina Tyczyn (6 196,70), a najmniejszy gmina Błazowa (5 400,69). Analizując poniższe dane z GUS możemy określić, iż największy wzrost w ciągu wskazanych lat zanotowano w gminie Tyczyn (wzrost o 3 380,60) a najmniejszy w gminie Błazowa (wzrost o 2 449,47).

Co ważne, skala wzrostu w dwóch gminach, tj. Tyczyn oraz Chmielnik była większa na przestrzeni lat niż w powiecie (wzrost o 2 697,33) , natomiast w dwóch pozostałych była mniejsza. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli oraz wykresie poniżej.

Nazwa	gminy bez miast na prawach powiatu		
	2015	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]
Powiat rzeszowski	3 109,30	5 758,10	5 806,63
Błażowa (3)	2 951,22	5 073,92	5 400,69
Chmielnik (2)	2 828,68	5 793,67	5 669,66
Hyżne (2)	3 025,23	6 771,96	5 596,70
Tyczyn (3)	2 816,10	5 585,11	6 196,70

Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca w „LGD - Lider Dolina Strugu”

Wykres 2 Wydatki gmin na 1 mieszkańca w „LGD - Lider Dolina Strugu”

Rozpatrując temat ogólnej oceny Lokalnej Strategii Rozwoju warto przyjrzeć się wybranym danym, które obrazują rozwój gmin LGD w poszczególnych kategoriach. Rozpatrując wskaźnik dochodów własnych budżetu gminy na jednego mieszkańca najwyższą pozycję w tej przestrzeni osiągnęła gmina Hyżne (6 716,65) natomiast najniższy wskaźnik wykazała gmina Błażowa (5 150,40). W kategorii: wydatki ogółem na jednego mieszkańca, zwraca uwagę wyraźnie wyższa wartość w gminie Hyżne względem innych gmin (6 771,96). W pozostałych gminach były to wartości nie przekraczające 6 tys. złotych, przy czym w gminie Błażowa było to niewiele ponad 5 tys. zł (5 073,92). Największe

rozbieżności wskaźników wśród stowarzyszonych gmin LGD wykazano w dziale: środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł] na 1 mieszkańca. W gminie Hyżne było to ponad 7 mln, natomiast w drugiej co do wielkości tych środków gminie (Tyczyn) było to nieco ponad 1,5 mln. W gminie Błazowa było to natomiast jedynie 317 tys. Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON obrazują również rozbieżności w gminach. O ile w gminie Tyczyn liczba podmiotów liczona omawianym wskaźnikiem wyniosła 1594,4, tak w gminie Hyżne jedynie 944,1. Warto zauważyć, że jedynie gmina Tyczna uzyskała wynik lepszy niż wartość dla całego powiatu rzeszowskiego. Szczegółowe dane dotyczące wybranych danych z gmin LGD z 2020 roku przedstawiono w tabeli poniżej.

Gmina	Wybrane dane gmin obszaru „LGD - Lider Dolina Strugu” w roku 2020			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł] na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Błazowa (3)	5 150,40	317 285,55	5 073,92	1 274,6
Chmielnik (2)	6 101,84	1 354 089,14	5 793,67	1 156,8
Hyżne (2)	6 716,65	7 258 800,69	6 771,96	944,1
Tyczyn (3)	5 817,45	1 512 621,82	5 585,11	1 594,4
Powiat rzeszowski		59 727 870,23		1 346,4

Tabela 4 Wybrane dane gmin obszaru „LGD - Lider Dolina Strugu” w roku 2020

Przedsiębiorczość

Obszar „Lokalnej Grupy Działania – Lider Dolina Strugu” charakteryzuje się wysokim potencjałem i możliwościami do rozwoju przedsiębiorczości. Zdiagnozowanym w LSR problemem jest jednak niechęć osób do zakładania własnych działalności gospodarczych przez skomplikowaną biurokrację oraz wysokie opłaty. Większość firm działa jedynie na rynku lokalnym. Występująca na terenie gmin niewielka liczba prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych to wynik braku kapitału potrzebnego do prowadzenia tego rodzaju działalności.

Przedsiębiorczość na obszarze obrazuje duża ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, co ukazuje wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadających na 10 tys. mieszkańców. Już na etapie pisania strategii dostrzeżono, że co rok wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON wzrasta. Dla obszaru LGD wskaźnik ten w roku 2013 wynosił 607 (w 2020 wskaźnik dla obszaru wyniósł 944,1), gdzie średnia dla województwa podkarpackiego wynosiła 750, zaś dla Polski 1057, widać więc, że wskaźnik dla obszaru LGD był i nadal jest najniższy. Najwięcej podmiotów działalności gospodarczej jest w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle, drugą z kolei branżą jest budownictwo.

Na podstawie danych przygotowanych przez GUS liczba pracujących mieszkańców ogółem w gminach członkowskich jest zmienna i ciężko stwierdzić jednoznaczną tendencję dla całego obszaru LGD. Na przestrzeni lat: 2015-2020 wzrost liczby pracujących mieszkańców zarejestrowano w gminach: Błażowa, Chmielnik oraz Hyżne, natomiast w Tyczynie wartość ogółem wynosi -42 osoby na przestrzeni analizowanych lat. Warto w tym zauważyć, że spadek liczby pracujących osób w tej gminie dotyczy mężczyzn (-106) a nie kobiet (+64). W pozostałych gminach wzrost liczby zatrudnionych osób był zróżnicowany i w gminie Błażowa wartość wyniosła 248 osób, a w Chmielniku 111, natomiast w gminie Hyżne 103 osoby. We przypadku gminy Chmielnik i Hyżne, więcej przybyło pracujących kobiet niż mężczyzn. Inaczej było w gminie Błażowa, gdzie mężczyzn pracujących przybyło 129, a kobiet 119.

Nazwa	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Powiat rzeszowski	25 312	32 207	32 926	14 051	18 295	18 674	11 261	13 912	14 252
Błażowa (3)	739	922	987	232	324	361	507	598	626
Chmielnik (2)	762	899	873	442	487	473	320	412	400
Hyżne (2)	422	451	525	154	170	205	268	281	320
Tyczyn (3)	1 704	1 860	1 662	997	1 062	891	707	798	771
Obszar LGD	3 627	4 132	4 047	1 825	2 043	1 930	1 802	2 089	2 117

Tabela 5 Pracujący w gminach „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2015-2021

Obszar „LGD - Lider Dolina Strugu” charakteryzuje się stosunkowo wysokim bezrobociem, jednakże o tendencji spadkowej. Biorąc za punkt wyjściowy, stan na koniec 2015 roku, widać, że stopa bezrobocia dla powiatu rzeszowskiego zmniejszyła się o 3 punkty procentowe, mimo tego jest wyższa od stopy bezrobocia dla Województwa Podkarpackiego oraz kraju. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym ma tendencję spadkową.

Analizując dane zebrane przez GUS można stwierdzić, że udział osób bezrobotnych w latach 2015-2021 w każdej z gmin wchodzących w skład LGD znacząco spadł, nie ulega więc wątpliwości, że sytuacja na rynku poszczególnych gmin uległa poprawie. Zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn spadki te są znaczące. Między rokiem 2015 a 2021 udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym spadł nawet o 3,1% (gmina Chmielnik). Najmniejszy spadek odnotowano natomiast w gminie Błażowa (2,3%). Na uwagę zasługuje fakt dużego zróżnicowania spadków udziału bezrobotnych kobiet. O ile w gminie Chmielnik wyniósł on 3,6%, tak w gminie Błażowa i Hyżne po 1,3%. Warto zauważyć, że wielkość spadku tego wskaźnika jest większa niż dla powiatu jedynie w przypadku gminy Chmielnik (wartość dla powiatu to spadek o 3,0%, średnia dla obszaru LGD to 2,7%). Szczegółowe dane odnoszące się do udziału osób bezrobotnych w „LGD - Lider Dolina Strugu” znajdują się w tabeli poniżej.

Nazwa	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Powiat rzeszowski	8,4	6,4	5,4	8,2	5,8	4,9	8,7	7,0	6,0
Błażowa (3)	7,1	5,7	4,8	7,6	5,3	4,4	6,5	6,2	5,2
Chmielnik (2)	7,4	5,6	4,3	6,5	5,1	3,8	8,4	6,3	4,8
Hyżne (2)	8,4	6,4	5,5	8,4	5,4	4,2	8,3	7,5	7,0
Tyczyn (3)	8,0	6,8	5,7	7,0	6,3	5,4	9,2	7,3	6,1

Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w „LGD - Lider Dolina Strugu”

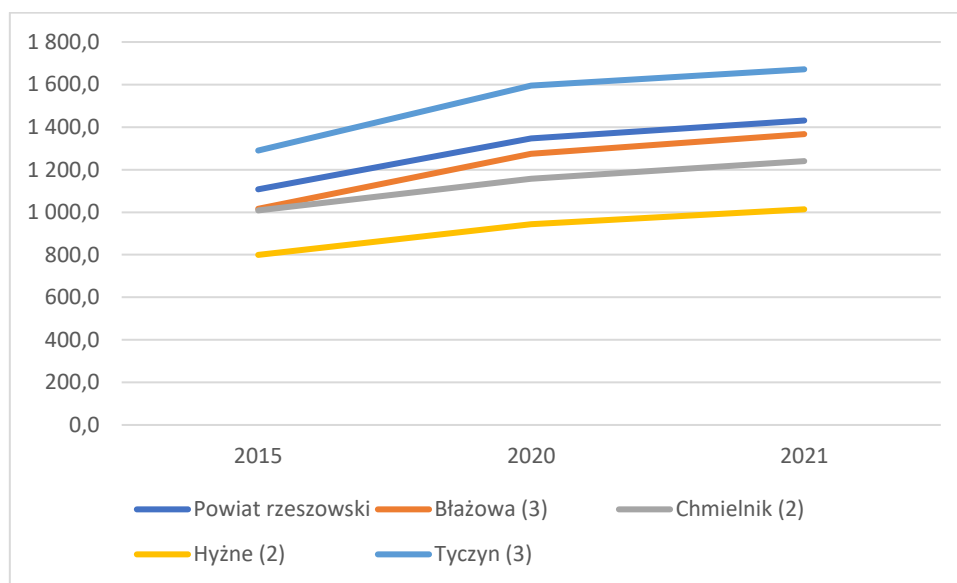
Wnioski z przeprowadzonych na potrzeby diagnozy LSR badań i konsultacji wskazują, że najściślej rozwiniętą dziedziną obszaru LGD jest rynek pracy i przedsiębiorczość. Stąd wynikają problemy związane ze znalezieniem pracy, brakiem środków inwestycyjnych na rozpoczęcie lub rozwój działalności.

Porównując wnioski pochodzące z diagnozy LSR oraz przedstawione dane z GUS widoczne jest, że wskaźniki liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenach „LGD - Lider Dolina Strugu” w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ulegał wzrostowi w ostatnich latach. W 2021 najwięcej podmiotów odnotowano w gminie Tyczyn (1 671,7). Warto również wniesć, iż ilość podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w 2021 znacząco różnicowała gminy wchodzące w skład LGD, tak jak było to zdiagnozowane w momencie pisania LSR. Wartości wahały się pomiędzy: 1671,7 a 1013,7. Największy wzrost wskaźnika w latach 2015-2021 odnotowano w gminie Tyczyn (wzrost o 381,8), a najmniejszy w

gminie Hyżne (wzrost o 214,3). Dynamika zmian w dwóch spośród wszystkich gmin obszaru działania LGD była wyższa (gmina Tyczyn i Błażowa) niż dla powiatu (wzrost o 323,4), a w pozostałych dwóch gminach była mniejsza. Co ważne, liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach LGD wynosiła łącznie w 2015 roku 4113,9 natomiast w roku 2020 liczba ta wyniosła 5292,5, co pokazuje na ogólną dużą dynamikę wzrostu dla całego obszaru. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli oraz wykresie poniżej.

Nazwa	ogółem		
	2015	2020	2021
Powiat rzeszowski	1 107,6	1 346,4	1 431,0
Błażowa (3)	1 016,1	1 274,6	1 367,0
Chmielnik (2)	1 008,5	1 156,8	1 240,1
Hyżne (2)	799,4	944,1	1 013,7
Tyczyn (3)	1 289,9	1 594,4	1 671,7
Obszar LGD	4 113,9	4 969,9	5 292,5

Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w „LGD - Lider Dolina Strugu”

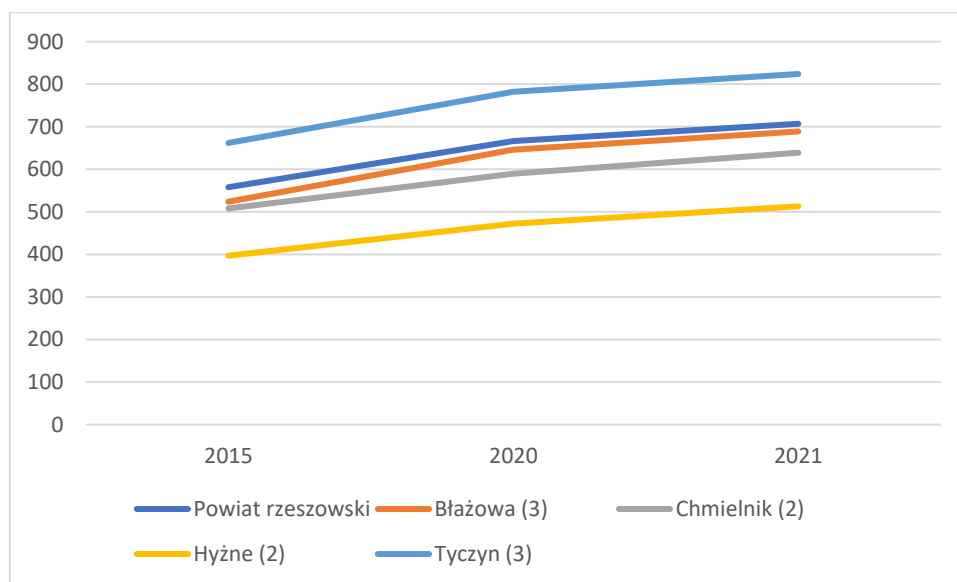
Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w LGD

Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą (na 10 tys. mieszkańców) w latach 2015-2021 generalnie wzrastała w podobnym tempie we wszystkich gminach obszaru LGD. W analizowanych latach największy wzrost w opisywanej kategorii nastąpił w gminie Błażowa (165), zbliżony wynik zanotowano również w gminie Tyczyn (162), najniższy zaś w gminie Hyżne (116) i Chmielnik (131). Warto zauważyć, że generalnie na terenie całego obszaru działania LGD w analizowanych latach nastąpił wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

o 574, a w tym samym okresie wartość dla powiatu zmieniła się o 149. Dokładne dane przedstawiono w tabeli oraz wykresie poniżej.

Nazwa	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców		
	2015	2020	2021
Powiat rzeszowski	558	666	707
Błażowa (3)	524	646	689
Chmielnik (2)	508	590	639
Hyżne (2)	397	472	513
Tyczyn (3)	662	782	824
Obszar LGD	2 091	2 490	2 665

Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Organizacje pozarządowe

Aktywność społeczeństwa na obszarze LGD, przejawia się wysoką liczbą organizacji pozarządowych o charakterze lokalnym, regionalnym, a także będących filiami i oddziałami organizacji o szerszym zasięgu działania.

Na obszarze „Lokalnej Grupy Działania – Lider Dolina Strugu” działało w 2014 roku 97 organizacji pozarządowych (w Gminie Błażowa – 32, w Gminie Chmielnik – 23, w Gminie Hyżne – 14, w Gminie Tyczyn – 28) zajmujących się bezpieczeństwem, sportem, promocją zdrowia, szeroko rozumianą kulturą oraz integracją społeczności wiejskiej.

W diagnozie wskazano, że organizacje te na terenie 4 gmin wchodzących w obszar działania LGD nie realizują wspólnych działań nawet na terenie własnej gminy. Jednostki te indywidualnie

realizują działania związane z aktywizacją mieszkańców poprawą jakości życia na wsi, poprawą estetyki obszarów wiejskich, edukacją, promowaniem produktów lokalnych.

Grupy defaworyzowane

Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe:

- **Grupy defaworyzowane** – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim: młodzież i kobiety.

- **Przedstawiciele trzeciego sektora** (organizacje pozarządowe, OSP, grupy nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne i ludowe, itp.) – będące wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikiem tradycji i kultury oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru.

- **Samorządy gminne** (mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne) – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego oraz jej beneficjenci, a także jako podmioty odpowiedzialne za politykę kulturalną, społeczną.

- **Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy** – podmioty, które – rozwijając oraz dywersyfikując swoją działalność – mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynku pracy w obieg społeczny i gospodarczy.

- **„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”** – jako podmiot inicjujący oraz działający na rzecz integracji i rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury, zwiększania inkluzyjności społeczeństwa obszaru LGD oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych.

- **Parafie** – są podmiotami organizującymi przedsięwzięcia o charakterze sportowym, rekreacyjnym i kulturalnym dla mieszkańców obszaru LGD, organizują działania edukacyjne dla młodzieży i dorosłych. Synod określa realizację funkcji kulturotwórczej przez parafie, za pomocą wspierania rodziny w wysiłkach wychowawczych, rozwijania kultury fizycznej i duchowej młodzieży, ukazywania miejscowej tradycji chrześcijańskiej, kultywowania lokalnego folkloru, popierania miejscowej twórczości artystycznej, współpracy z powiatowymi i gminnymi placówkami kulturalnymi.

Demografia

W dokumencie strategicznym zwrócono uwagę na problemy demograficzne w każdej ze stowarzyszonych gmin. Analizując dane między 2015 a 2021 rokiem liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spada jedynie w gminie Tyczyn, a w gminie Hyżne liczba wzrosła o 1 osobę. Dla całego obszaru LGD liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wzrosła o 25 osób. Dużo większy problem jest jednak w grupie ludzi w wieku produkcyjnym. Tutaj liczba osób wzrosła jedynie w gminie Chmielnik (wzrost o 69) natomiast dla całego obszaru, liczba osób zmalała aż o 883 (dla porównania w całym

powiecie liczba osób zmalała o 1424). Tendencję starzejącego się społeczeństwa na obszarze LGD potwierdza również dynamika wzrostu liczby ludności w najstarszej grupie wiekowej – w wieku poprodukcyjnym. Dla całego obszaru jest to wzrost o 339 osób. Warto jednak zauważyć, że i tutaj zróżnicowanie wewnątrz obszaru LGD jest duże. O ile w gminie Tyczyn wzrost to tylko 5 osób, tak w gminie Błazowa to 182 osoby. Warto również wskazać, że dynamika wzrostu liczby tej grupy osób dla obszaru LGD jest mniejsza niż dla powiatu, w którym w analogicznym okresie wzrost wyniósł niemal 3000 osób (2978).

Nazwa	w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej			w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni			w wieku poprodukcyjnym		
	ogółem			ogółem			ogółem		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Powiat rzeszowski	27 698	28 952	29 087	111 280	110 350	109 856	28 364	31 248	31 342
Błazowa (3)	1 651	1 684	1 696	7 101	6 945	6 889	2 065	2 206	2 247
Chmielnik (2)	1 150	1 201	1 223	4 460	4 515	4 529	1 195	1 252	1 243
Hyżne (2)	1 183	1 188	1 184	4 597	4 527	4 505	1 228	1 321	1 332
Tyczyn (3)	2 020	1 881	1 926	7 587	6 844	6 939	1 949	1 937	1 954
Obszar LGD	6 004	5 954	6 029	23 745	22 831	22 862	6 437	6 716	6 776

Tabela 9 1. Ludność w gminach wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu”

Patrząc na sytuację demograficzną „LGD - Lider Dolina Strugu” warto przyrzeć się również tematowi migracji w poszczególnych gminach. Analizując dane przedstawione przez GUS zauważalny jest przyrost ludności. Dla całego obszaru średnia salda migracji w latach 2016-2021 utrzymała się (42). Natomiast widać zróżnicowanie wewnątrz obszaru działania LGD. Wyraźnie atrakcyjną gminą do zamieszkania jest Tyczyn, gdzie w analizowanych przedziałach lat stale wzrasta saldo migracji. Również tendencją wzrostową może pochwalić się gmina Chmielnik, choć skala tego zjawiska jest wyraźnie mniejsza. W pozostałych gminach – Hyżne i Błazowa, tendencja jest negatywna, a saldo w 2021 ujemne. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli poniżej.

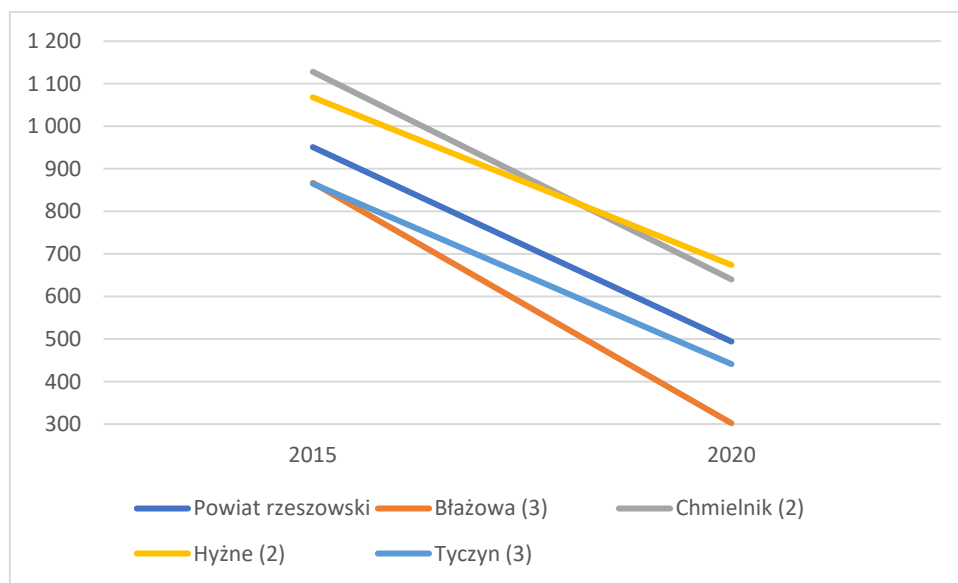
Nazwa	saldo migracji		
	ogółem		
	2016	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Powiat rzeszowski	544	1 005	1 105
Błazowa (3)	18	17	-10
Chmielnik (2)	23	25	49
Hyżne (2)	-4	-18	-27
Tyczyn (3)	131	133	154
Średnia dla obszaru LGD	42	39	42

Tabela 10 Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2016-2021

W diagnozie LSR stwierdzono, że sytuacja na rynku pracy i stopień bezrobocia, są głównymi przyczynami problemów społecznych, w tym ubóstwa, wykluczenia społecznego i marginalizacji określonych grup społecznych. Skala tych zjawisk stopniowo się zmniejsza, m.in. poprzez działalność organizacji społecznych i instytucji publicznych (MOPS, GOPS, PCPR), jednakże w dalszym ciągu jest to istotny problem, którego niwelowanie wpłynie na poprawę jakości życia na obszarze LGD. Na podstawie przedstawionych danych z GUS zauważamy, że w całym LGD spada liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej, co trzeba uznać za bardzo pozytywne zjawisko. W latach 2015-2020 duży spadek zanotowano w gminie Błażowa, liczba beneficjentów spadła o 565, tym samym stanowiąc wyraźnie najniższy odsetek korzystających z pomocy w całym LGD. W 2020 roku najwięcej mieszkańców sięgających po pomoc odnotowano w gminach Hyżne (674) i Chmielnik (640), jednocześnie to w gminie Hyżne odnotowuje się najmniejszy spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Szczegółowe dane odnośnie pomocy społecznej dla gmin LGD obrazuje tabela oraz wykresie poniżej.

Nazwa	beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	
	2015	2020
	[osoba]	[osoba]
Powiat rzeszowski	951	494
Błażowa (3)	867	302
Chmielnik (2)	1 128	640
Hyżne (2)	1 068	674
Tyczyn (3)	865	441
Obszar LGD	3 928	2 057

Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w „LGD - Lider Dolina Strugu”

Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w „LGD - Lider Dolina Strugu”

Turystyka

Bogactwo żywej przyrody, walory krajobrazowe oraz zachowany w dużym stopniu naturalny charakter zasobów środowiska naturalnego, spowodowały, iż obecnie region objęty Lokalną Grupą Działania należy do wyjątkowych w skali kraju. Walory przyrodnicze obszaru sprawiły, że znaczna część terenu została objęta prawnymi formami ochrony przyrody, co pomaga w zachowaniu przyrodniczej atrakcyjności obszaru „LGD - Lider Dolina Strugu”. W obszarze Hyżneńsko – Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu mieści się cała Gmina Hyżne, ok. 3 tys. hektarów gminy Chmielnik oraz około 50 % powierzchni gminy Błazowa, na obszarze której położone są Rezerваты Przyrody „Mójka” i „Wilcze”. Obszary te stanowią potencjał do rozwoju turystyki i przedsiębiorczości. Doskonałym uzupełnieniem potencjału przyrodniczego i historycznego jest pielęgnowana tu skrupulatnie tradycja i kultura ludowa. Czynnikiem ukazującym wpływ lokalnej tradycji na działalność ludności są lokalne produkty tradycyjne, które dotyczą zarówno rękodzieła tradycyjnych surowców, jak i tradycyjnych produktów żywnościowych, czyli tzw. dziedzictwa kulinarnego. Innym czynnikiem odwołującym się do tak rozumianej tożsamości kulturowej jest również rozwój współczesnej turystyki wiejskiej.

Obszar LGD cieszy się dużym zainteresowaniem wśród turystów, głównie szukających ciszy, spokoju i wypoczynku na łonie natury. Pagórkowate wzniesienia, dziewicza przyroda, zabytki kultury, łagodne ukształtowanie terenu i szczególna atmosfera miejsc doskonale nadają się do wędrówek pieszych, rowerowych i konnych. Przez obszar LGD przebiega wiele ścieżek przyrodniczych, szlaków turystycznych i tematycznych, niejednokrotnie wykraczają one poza obszar LGD, łącząc ze sobą zbliżone tematycznie lub kulturowo regiony.

Kontynuując opisywany wątek na obszarze LGD warto skupić uwagę na temacie obiektów noclegowych. Analizując dane pochodzące z GUS widzimy, że liczba baz noclegowych jest słabo rozwinięta we wszystkich gminach obszaru działania LGD. Jedyne możliwości noclegowe zapewnia gmina Tyczyn. Na przestrzeni lat zlikwidowano miejsca noclegowe w gminie Chmielnik i Hyżne. Warto zauważyć, że również liczba miejsc noclegowych w całym powiecie zmniejszyła się w latach 2020-2021, co może być efektem utrudnień w uprawianiu turystyki wywołanych restrykcjami ogłoszonymi przez rząd Polski związanymi z pandemią COVID-19. Szczegółowe informacje na temat baz noclegowych zaprezentowano w tabeli poniżej.

Nazwa	ogółem		
	obiekty ogółem		
	2015	2020	2021
	[ob.]	[ob.]	[ob.]
Powiat rzeszowski	25	29	22
Błazowa (3)	0	0	0
Chmielnik (2)	0	1	0

Hyżne (2)	1	1	0
Tyczyn (3)	0	2	2
Obszar LGD	1	4	2

Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach „LGD - Lider Dolina Strugu”

Opis celów strategii

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez „Lokalną Grupę Działania – Lider Dolina Strugu” nie porusza wszystkich spraw i problemów występujących na tym terenie. Ma charakter przekrojowy i zintegrowany, skupia się wokół tematów i obszarów, które mogą łączyć różne środowiska. W wyniku analizy SWOT oraz analizy diagnozy obszaru LGD wskazane zostały potencjalne kierunki interwencji w ramach lokalnej strategii rozwoju. W ramach konsultacji z lokalną społecznością, która uczestniczyła w konsultacjach społecznych, wygenerowano 3 cele ogólne wraz z celami szczegółowymi.

CEL OGÓLNY	CELE SZCZEGÓŁOWE
1.0. Aktywni i kreatywni mieszkańcy	1.1. Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i prozdrowotnej
	1.2. Aktywizacja mieszkańców do działań na rzecz rozwoju lokalnego
	1.3. Budowanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych
2.0. Wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez działania innowacyjne i proekologiczne	2.1. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LGD
	2.2. Dywersyfikacja źródeł dochodu mieszkańców
	2.3. Poprawa jakości infrastruktury
3.0. Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych	3.1. Odnowa i zachowanie dziedzictwa sakralnego, historycznego
	3.2. Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocję produktu lokalnego i ekologię

Tabela 13 Tabela celów ogólnych i szczegółowych "LGD - Lider Dolina Strugu"

Cel ogólny 1 odnosi się do wzmocnienia i rozwoju kapitału społecznego jakim są mieszkańcy regionu. Przyczyni się do wzrostu aktywności i kreatywności. Do sformułowania celu I posłużono się sposobem identyfikacji problemów kluczowych opartych na badaniach ankietowych, wywiadach oraz analizie SWOT. Jest zgodny z celem szczegółowym PROW 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na

obszarach wiejskich”. W osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych zaplanowano realizację operacji mających na celu: 1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR, 2. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji, 3. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

Cel ogólny 2 odnosi się do wzmocnienia gospodarki regionu poprzez wsparcie działań mających na celu rozwój lub uruchomienie działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji źródeł dochodu poprzez polepszenie stanu infrastruktury lokalnej szczególnie dróg. Jest zgodny z celem szczegółowym PROW 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. Osiągnięcie celu głównego i celów szczegółowych zaplanowano poprzez realizację operacji mających na celu: 1. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, 2. podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy, 3. rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego. 4. dywersyfikację źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom.

Cel ogólny 3 został zdefiniowany na rzecz wykorzystania zasobów regionu jako instrumentu mającego na celu wzmocnienie jego atrakcyjności. Jest zgodny z celem szczegółowym PROW 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. Do osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych zaplanowano operacje mające na celu: 1. rozwój produktów lokalnych, 2. rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk, 3. zachowanie dziedzictwa lokalnego, 4. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji, 5. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

5.2. Realizacja celów strategii

Przeprowadzona diagnoza społeczna i analiza zebranych danych na początku okresu programowania 2014-2020 pozwoliła na wskazanie trzech celów ogólnych wraz z celami szczegółowymi w Lokalnej Strategii Rozwoju „LGD - Lider Dolina Strugu”. Cele główne zorientowane są na następujące działania: rozwój działalności gospodarczej obszarów LGD, podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD oraz wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez zachowanie i odnowę dziedzictwa kulturowego oraz rozwój branży turystycznej i związanych z nią działań.

Przechodząc do postępu rzeczowego wyżej wymienionych celów strategii LGD, warto najpierw

przyjrzeć się historii zmian LSR, procedurach i kryteriach wyboru operacji. W latach 2015-2021 wprowadzonych zmian wbrew pozorom nie było wiele (14), często miały charakter porządkujący lub wynikały z zmieniającego się prawa. Zmiany wprowadzano głównie w związku ze zmianą przepisów, przesunięciami środków z działań cieszących się mniejszym zainteresowaniem do tych bardziej popularnych, dostosowanie budżetu na projekty współpracy do maksymalnego limitu (do 10%), różnice kursowe, bonusy za realizację wskaźników, dodatkowe środki. Część zmian dotyczyła także zakresu finansowego, rozszerzenia definicji odbiorców działania, czy wskaźników. Zmiany te miały miejsce w latach 2016-2019 (głównie w 2018 roku) i miały na celu umożliwienie i usprawnienie procesu wdrażania w celu osiągnięcia zakładanych celów i dostosowanie go do realiów, na podstawie zebranych doświadczeń z pierwszych naborów.

Również w przypadku procedur należy uznać, że dokonywanych zmian było niewiele, a wśród nich występowały takie, które były wymagane zmianą ustawodawstwa. Pracownicy biura nie odnotowali skrajnie pozytywnych ani negatywnych opinii dotyczących procedur. Najczęściej pojawiającą się opinią była za bardzo rozbudowana dokumentacja aplikacyjna i ilość niezbędnych załączników.

Wart podkreślenia jest fakt, że na przestrzeni lat, jedynie dwukrotnie zmieniono kryteria wyboru operacji, co świadczy o tym, że opracowany na samym początku system był dobrze przygotowany. Zmianie uległy jedynie kryteria tzw. „środowiskowe”, związane z innowacyjnością, wkładem własnym. Dokonano również zmian w kryteriach związanych z rozwojem i podejmowaniem działalności gospodarczej.

Po przeanalizowaniu strategii LSR oraz zmian zachodzących w całym okresie programowania, można określić, iż plan działania (cele ogólne i szczegółowe) został prawidłowo określony. Zmiany zachodzące w latach: 2015-2021 miały charakter zewnętrzny i były niezależne od systemu działania LGD, dodatkowo warto dodać, że część zmian miało charakter pozytywny np. przyznanie bonów, premii lub dodatkowych środków na realizację celów strategicznych. Szczegóły dotyczące historii zmian LSR znajdują się w tabeli poniżej.

l.p.	Data wprowadzenia zmiany (dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu ws. aktualizacji/zmian)	Zakres zmian
LSR		
1	21.12.2016 uchwała nr 1/NWZ/2016	Aktualizacja LSR w związku z potrzebą aktualizacji harmonogramu naboru wniosków.
2	26.01.2017 uchwała nr 1/NWZ/2017	1. Aktualizacja limitów dofinansowania w działaniach związanych z rozwijaniem i podejmowaniem działalności. 2. Aktualizacja wskaźników LSR 3. Aktualizacja kryteriów wyboru operacji. 4. Zmiany pozwalające na osiągnięcie wymaganych limitów dotyczących % zaawansowania realizacji działań w poszczególnych kamieniach milowych LSR. 5. Aktualizacja Planu działania.
3.	30.03.2017 uchwała nr 1/WZ/2017	1. Zweryfikowano i poprawiono właściwe poziomy intensywności pomocy dla rozwijania i podejmowania działalności. 2. Zastosowano nadaną numerację w Planie Działania (dla projektu współprac) w całym dokumencie LSR
4.	20.11.2017 uchwała nr 1/NWZ/2017	1. Usunięcie z LSR informacji odnośnie składu osobowego Rady 2. Rodział VI kryteria i sposób wyboru operacji oraz w załącznik nr 1 do LSR Procedura aktualizacji LSR – wprowadzono zapis o zwolnieniu z obowiązku konsultacji społecznych przy procesie zmiany kryteriów w przypadku zmian, które wynikają ze zmian przepisów prawa lub są podyktowane opinią Samorządu Województwa 3. Skorygowano wartości dotyczące liczby projektów grantowych oraz ich wartości. 4. Aktualizacja maksymalnej kwoty wysokości wsparcia dla poszczególnych działań. 5. Wprowadzenie nazw wskaźników zgodnych z Wytyczną 5/3/2017 i uspoźnienie nazw wskaźników pomiędzy matrycą logiczną a planem działania. 6. Uspójnienie i uzupełnienie wartości wskaźników pomiędzy matrycą logiczną a planem działania. 7. Zwiększenie wartości budżetu dla projektu współpracy z 63 000 do 225 000 zł.

5.	15.03.2018 uchwała nr 4/WZ/2018	1. Zmiana rozdziału V . Cele i wskaźniki związane z poszerzeniem zakresu tematycznego operacji grantowych oraz grona potencjalnych wnioskodawców 2. Zmiana zapisów w zakresie wartości i intensywności wsparcia operacji. 3. Uspójnienie Planu Działania oraz specyfikacji wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych pod kątem nazewnictwa. 4. Zmiana zapisów LSR w zakresie informacji o liczbie i wartości projektów. 5. Zmiana zapisów odnośnie projektów współpracy.
6.	12.06.2019 uchwała nr 4/WZ/20219	1. Zmiana Zapisów LSR w załączniku nr 4 strategii „Plan Działania” – w poszczególnych kamieniach milowych dotyczących wartości i %-tu realizacji wskaźnika, wysokości planowanego wsparcia dla przedsięwzięć
7.	05.08.2019 uchwała nr 1/NWZ/2019	1. Zmiana Zapisów LSR w załączniku nr 4 strategii „Plan Działania” – w poszczególnych kamieniach milowych dotyczących wartości i %-tu realizacji wskaźnika, wysokości planowanego wsparcia dla przedsięwzięć
8.	19.09.2019 uchwała nr 1/NWZ/2019	1. Zmiana zapisów LSR dotycząca górnego limitu dotacji dla pojedynczej operacji w ramach działania 2.1.1 Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD. 2. Zmiana zapisów w załączniku nr 4 LSR „Plan działania” – zmiana dotyczyła wartości kosztów „Aktywizacja i koszty bieżące” dla przedsięwzięcia 1.2.5 Działania biura LGD służące aktywizacji mieszkańców i działania 1.2.6 Działania podnoszące kompetencje i wiedzę osób zaangażowanych we wdrażanie LSR
9.	19.11.2019 uchwała nr 1/NWZ/2019	Zmiana zapisów LSR dotycząca rozszerzenia zakresu grona beneficjentów w działaniu 2.3.1 Modernizacja dróg lokalnych
10.	19.03.2020 uchwała nr 1/NWZ/2020	Zmiana związana z podwyższeniem wysokości środków finansowych w ślad za spełnieniem przez Stowarzyszenie warunków określonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczące zasad ubiegania się przez LGD o podwyższenie środków finansowych na wsparcie realizacji operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.
11.	16.06.2020 uchwała nr 4/NWZ/2020	Zmiana LSR dotyczy korekty wielkości budżetu na realizację projektów współpracy . Zakres zmian polega na zwiększeniu budżetu projektu współpracy z 5% do 10% środków

		przewidzianych do realizacji LSR.
12.	16.12.2020 uchwała nr 1/NWZ/2020	Zmiany dotyczące możliwości wykorzystania środków powstałych z tzw. różnic kursowych tj. przeliczenia budżetu LSR z PLN na Euro. W związku z tym uległy zapisy LSR w zakresie wskaźników, budżetu i planu działania.
13.	23.02.2021 uchwała nr 1/NWZ/2021	Aktualizacja strategii konieczna z uwagi przeprowadzenia aktualizacji Lokalnych Kryteriów Wyboru co pociąga za sobą wprowadzenie zmian w LSR w odniesieniu do zapisów dotyczących w/w kryteriów.
14.	21.06.2021 uchwała 6/WZ/2021	Aktualizacja w odpowiedzi na możliwość środków finansowych na działanie LEADER. Procedurze aktualizacji uległy zmianie m.in. zapisy LSR w zakresie wskaźników, budżetu, planu działania, planu komunikacji, planu szkoleń, harmonogramu naboru wniosków.
Procedura wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, dla operacji składanych przez Beneficjentów innych niż LGD		
Procedura konkursowa		
1	30.03.2017 uchwała nr 3/WZ/2017	1. Uzupełniono zapis w części dotyczącej sposobu organizacji naboru 2. Usunięto zapis odnośnie przesyłania karty oceny członkom Rady drogą elektroniczną 3. Uszczegółowiono zapis sposobu postępowania w razie rozbieżności podczas głosowania przez członków Rady 4. Uzupełniono zapisy dotyczące kwoty wsparcia 5. Doprecyzowano zapisy które elementy złożonego protestu mogą być uzupełnione w ramach wymogów formalnych 6. Zweryfikowano odniesienia do właściwych punktów. 7. Usunięto zapis mówiący o możliwości korygowani listy wybranych operacji
2	18.09.2017 uchwała nr 3/NWZ/2017	1. Wprowadzono zmiany wynikające ze zmiany przepisów ustawy z 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności i w związku z tym ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020

3.	20.11.2017 uchwała nr 3/NWZ/2017	1. Dokonano uspoźnienie zapisów z Regulaminem Rady dotyczące oceny wniosków 2. Zaktualizowano rozdział IV dotyczący wstępnej weryfikacji wniosków 3. Dodano rozdział X – informacje na temat odstąpienia od konkursu
4.	11.07.2018 uchwała nr 1/NWZ/2018	Zmiany dotyczyły optymalizacji i uproszczenia zapisów w celu sprawniejszego wdrożenia LGD i przyszłych naborów
5.	12.06.2019 uchwała nr 6/WZ/2019	1. Wprowadzono zapisy dotyczące pism informujących wnioskodawców o wyniku wyboru odnośnie możliwości wniesienia protestu od kwoty wsparcia.
6.	16.12.2020 uchwała nr 2/NWZ/2020	Aktualizacja procedur zgodnie z obowiązującą od 1.12.2020 r. wytycznej nr 7/1/2020 r. w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją rozwoju lokalnego.
Procedura grantowa		
1	20.11.2017 uchwała nr 1/NWZ/2017	1. Zmiany dotyczące sposobu naboru wniosków. 2. Zmiany w rozdziale 1 dotyczące rodzajów podmiotów mogących ubiegać się o dofinansowanie. 3. Doszczegółowienie sposobu składania i wycofywania wniosków. 4. Uzupełniono zapisy dotyczące weryfikacji wniosków (zmiany te wynikły ze zmiany ustawy z 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności i w związku z tym ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020).
2	15.03.2018 uchwała nr 5/WZ/2018	1. Zmiana zapisów dotycząca wysokości pomocy dla operacji w ramach projektu grantowego poprzez usunięcie zapisu odnośnie pomocy dla JST ograniczonej do wysokości 63,63%. 2. Zmiana zapisów dotycząca kwalifikowanego okresu realizacji i rozliczenia grantu z 1 roku do 2 lat 3. Zmiana zapisów dotycząca uzupełnienia nazewnictwa w dokumencie
3.	12.06.2019 uchwała nr 4/WZ/2019	1. Zmiana wynikająca z potrzeby dostosowania procedury do obowiązujących przepisów. 2. Wprowadzono zapis dotyczący wskazania w dokumentacji z wyboru operacji do

		dofinansowania, którzy członkowie Rady biorą udział w poszczególnych głosowaniach podczas wyboru operacji. 3. Wprowadzono zapisy dotyczące pism informujących wnioskodawców o wyniku wyboru odnośnie możliwości wniesienia protestu od kwoty wsparcia.
Lokalne kryteria wyboru operacji		
1	21.12.2016 uchwała nr 2/NWZ/2016	1. Dokonano zmian w kryteriach dla przedsięwzięć Rozwój przedsiębiorczości i w przedsięwzięciu Podejmowanie działalności gospodarczej (zmniejszono punktowana liczbę osób planowanych do zatrudnienia), 2. Dodano pkt dla beneficjentów którzy zatrudnią w swoich przedsiębiorstwach osoby z grupy dewfaworyzowanej. 3. W kryterium innowacyjność dodano sektory w których można uzyskać dodatkowe pkt. 4. Uszczegółowiono % wydatki które zostaną wydane na ochronę klimatu i w zamian za spełnienie tego pkt będzie możliwość uzyskać dodatkowe pkt.
2	23.02.2021 uchwała nr 2/NWZ/2021	1. Zmiana dotyczy zapisów dotyczący zawartości kryteriów wyboru stosowanych przez LGD dotyczących zniesienia kryterium dotyczącego dodatkowego zatrudnienia w związku z realizacją projektu. 2. W związku z usunięciem tego kryterium obniżono maksymalną liczbę punktów dla poszczególnych rodzajów przedsięwzięć i zaktualizowano minimalną liczbę punktów oraz wprowadzono numeracje kryteriów. 3. Doprecyzowano brzmienie kryterium odnośnie wkładu własnego.

Tabela 14 Historia zmian LSR „LGD - Lider Dolina Strugu”

Analizując dane związane z tematem postępu rzeczowego, można określić, że przebiegał on w stopniu bardzo zadawalającym. W opinii pracowników, zarówno wskaźniki produktu i rezultatu są jednoznaczne i czytelne, pozwalają na zebranie konkretnych informacji od beneficjentów, którzy również nie mieli (nie mają) problemów z ich interpretacją. Wskaźniki określone w LSR pozwalają na każdym etapie ocenić czy LSR jest realizowana zgodnie z planem działania.

W zakresie pierwszego celu ogólnego Aktywni i kreatywni mieszkańcy, poziom realizacji wskaźników produktu waha się od 25% do 100% (licząc realizację po zrealizowanych projektach. Na dziewięć wskaźników produktu, jeden jest zrealizowany w 100%, dwa w 66,7%, dwa w 50%, trzy w około 30% i dwa w 1/4 (25%). Warto przy tym zaznaczyć, że w dwóch przypadkach liczba podpisanych umów wynosi 100%, co z dużym prawdopodobieństwem może przełożyć się na wysoką realizację wartości tych wskaźników. W pozostałych przypadkach w większości wskaźników poziom podpisanych umów przewyższa poziom zrealizowanych projektów, dlatego i tutaj należy mieć nadzieję, że wartość wskaźników wzrośnie. Operacje grantowe, które realizowały przedsięwzięcia, np. Wsparcie oddolnych inicjatyw, organizacja imprez, wyposażenie instytucji kultury, w znaczącym stopniu przyczyniły się do rozwoju kapitału społecznego instytucji i osób fizycznych. Miało to miejsce m.in. poprzez zakup strojów ludowych dla zespołów obrzędowych, KGW, mundurów galowych dla OSP, instrumentów muzycznych dla kapel ludowych. Oprócz wyposażenia, znaczenie miały imprezy promujące lokalną tradycję, kulturę, obrzędy, produkty lokalne czy zwyczajnie działalność danej organizacji.

Wartości wskaźników w celu ogólnym nr 2, którego realizacja dotyczyła wsparcia rozwoju gospodarczego poprzez działania innowacyjne i proekologiczne osiągnęły wyższy poziom realizacji niż w przypadku celu ogólnego nr 1. Na pięć wskaźników produktu, dwa są zrealizowane w 100%, dwa przekroczyły 80% realizacji a jeden jest na poziomie realizacji 43,18%. W przypadku wszystkich wskaźników jeszcze nieosiągniętych, liczba podpisanych umów jest większa niż liczba zrealizowanych projektów, dlatego wartości najpewniej zwiększą się. Omawiając cel ogólny dotyczący przedsiębiorczości warto zwrócić uwagę, że w przypadku wskaźników rezultatów – liczba dodatkowo utworzonych miejsc pracy oraz liczba nowo utworzonych miejsc pracy, wartości są niskie (w przypadku wskaźnika 1.3. wartość wynosi 0%). Niestety osiągnięcie zakładanych wartości docelowych zostało mocno utrudnione sytuacją pandemii w kraju, dlatego ustawodawca zdecydował się na zwolnienie LGD (a przez to beneficjentów) z konieczności osiągnięcia zakładanych wartości docelowych w tym przypadku. W związku z tym pomimo tego, że na poziomie rozwiązania zdiagnozowanych w LSR problemów należy ubolewać, że nie udało się utworzyć zakładanej ilości miejsc pracy, to na poziomie formalnym, ta sytuacja nie będzie miała przełożenia na negatywną ocenę postępu rzeczowego realizacji LSR „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”. Środki na przedsiębiorczość (tworzenie miejsc pracy) stanowią w aktualnej wersji LSR ok 56% ogółu budżetu. Docelowo ma powstać 44 nowe firmy, dofinansowano 8 już funkcjonujących przedsiębiorstw, utworzono Inkubator Przetwórstwa

Lokalnego, który również ma na celu wspieranie przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Z ciekawych projektów należy wymienić hodowlę pajaków i sprzedaż żywej karmy, spa dla psa i kota, produkcję zabawek drewnianych. W większości były to projekty z zakresu usług budowlanych (usługi elektryczne, wynajem sprzętu budowlanego), pielęgnacyjnych (fryzjerstwo, kosmetyczne), mechanika samochodowa (auto detailing, myjnie parowe), cateringowe.

W ramach celu szczegółowego 1.2., oprócz wcześniej opisanych działań, LGD realizuje także działania biura służące aktywizacji mieszkańców (1.2.5.) oraz działania podnoszące kompetencje i wiedzę osób zaangażowanych we wdrażanie LSR (1.2.6). W tym przypadku wartości osiągniętych wskaźników są imponujące i oscylują między 480% a 84,55% (zrealizowanych projektów). W tym przypadku, wartości niemal wszystkich wskaźników zostały przekroczone.

Omawiając cel szczegółowy nr 3, którego realizacja ma przyczynić się do wzmocnienia atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych i historycznych wraz z ich promocją należy wskazać przede wszystkim, że wartości wskaźników produktu mierzone liczbą podpisanych umów w dwóch przypadkach osiągnęły 100% realizacji a w dwóch 50%, co docelowo może przełożyć się na realizację samych operacji na podobnym poziomie. Obecnie, wskaźniki produktu mierzone liczbą zrealizowanych operacji oscylują wokół 30-50%.

W ramach celu ogólnego 3 wpisane zostało również przedsięwzięcie 3.2.3 służące promocji i zintegrowania usług produktów turystycznych i lokalnych. W ramach tego przedsięwzięcia wpisano wskaźniki produktu dotyczące projektów współpracy, dlatego ich poziom liczony liczbą podpisanych umów wyniósł 100%, natomiast na poziomie realizacji są to wartości oscylujące wokół połowy zakładanych wartości. Niestety, w chwili pisania raportu, LGD po rezygnacji z realizacji drugiego projektu współpracy nie ma jeszcze przygotowanego kolejnego, który zapewniłby 100% realizację zakładanych wartości.

Beneficjenci realizowali projekty w różnym zakresie dotyczącym rozwoju turystyki i/lub rekreacji. Były to projekty głównie dotyczące infrastruktury ogólnodostępnej (punkty widokowe, place zabaw, siłownie zewnętrzne, altany, punkty postojowe dla rowerzystów). Z pewnością zrealizowane lub zaplanowane do realizacji projekty przyczyniają się do wsparcia rozwoju turystyki. W odniesieniu do przedsięwzięć dotyczących lokalnej kultury, sporym zainteresowaniem cieszą się operacje grantowe w ramach których, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne i grupy nieformalne mogą realizować swoje cele statutowe, które często mają związek z promowaniem/zachowaniem lokalnej kultury.

Trzeba podkreślić, dużą skuteczność mieszkańców całego obszaru LGD w zakresie pozyskiwania środków z LGD. Na tle innych Lokalnych Grup Działania taki zakres realizacji LSR świadczy o sprawczości i przedsiębiorczości mieszkańców oraz skuteczności działań komunikacyjnych, doradczych i informacyjnych ze strony LGD. Realizacja LSR przebiega zgodnie z planem, wszystkie zaplanowane nabory wniosków zostały przeprowadzone i na tą chwilę nie planuje się dodanie do

harmonogramu dodatkowych naborów. Oczekiwać należy na podpisanie umów przez beneficjentów, których wnioski są aktualnie oceniane oraz na realizację przez beneficjentów już podpisanych umów.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Aktywni i kreatywni mieszkańcy	1.1. Rozwój infrastruktury społeczno kulturalnej i prozdrowotnej	Liczba uczestników korzystających z powstałej infrastruktury	–	osoby	0	3000	113%	1.1.1. Modernizacja i wyposażenie obiektów z przeznaczeniem na świetlice wiejskie i centra kultury	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2.5	sztuka	3	66,67%	66,7%
		Liczba uczestników korzystających z powstałej infrastruktury	–	osoby	0	10800	37%	1.1.2. Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego.	2.11	sztuka	3	66,67%	66,7%
		Liczba utrzymanych miejsc pracy	1.4	Ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC)	0	2	0%		Liczba projektów rewitalizujących centra wsi	–	sztuka	10	50,00%	30,00%
		Liczba uczestników oddolnych inicjatyw dla mieszkańców	–	osoby	0	200	85%	1.2.1. Wsparcie oddolnych inicjatyw	Liczba zrealizowanych inicjatyw	–	sztuka	12	58%	25%
	1.2. Aktywizacja mieszkańców do działań na rzecz rozwoju lokalnego	Liczba uczestników oddolnych inicjatyw dla mieszkańców	–	osoby	0	200	85%	1.2.1. Wsparcie oddolnych inicjatyw	Liczba zrealizowanych inicjatyw	–	sztuka	12	58%	25%

		Liczba uczestników w imprezach kulturalnych i rekreacyjnych	–	osoby	0	1000	65%	1.2.2. Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych	Liczba wydarzeń/imprez	2.12	sztuka	12	58,33%	33%
		Liczba seniorów włączonych w życie społeczne	–	osoby	0	200	25%	1.2.3. Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru	Liczba zrealizowanych inicjatyw włączających seniorów w życie społeczne obszaru	–	sztuka	4	75%	25%
		Liczba osób młodych włączonych w życie społeczne	–	osoby	0	50	100%	1.2.4. Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży	Liczba zrealizowanych inicjatyw włączających młodzież	–	sztuka	2	100%	50%
	1.3. Budowanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych	Liczba osób przeszkolonych	2.2	osoby	0	50	100%	1.3.1. Powołanie lokalnego forum organizacji pozarządowych	Liczba powołanych lokalnych instytucji zrzeszających NGO	2.1	sztuka	1	100%	100%
								1.3.2. Wzrost atrakcyjności oferty instytucji społecznych	Liczba dofinansowanych w ramach LSR instytucji społecznych	–	sztuka	4	100,00%	50%

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Wsparcie rozwoju gospodarczego	2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach	Liczba dodatkowo	1.3	Ekwiwalent pełnego	0	10	0%	2.1.1. Rozwój działalności	Liczba zrealizowanych operacji	1.2 1.3	sztuka	8	100,00%	87,50%

	utworzonych miejsc pracy		czasu pracy (EPC)				gospodarczej na obszarze LGD	polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa					
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy	1.3	Ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC)	0	30	63,33%	2.1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1 1.3	sztuka	44	61,36%	43,18%
2.2 Dywersyfikacja źródeł dochodu mieszkańców	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie	1.11	sztuka	0	50	100%	2.2.1. Wspieranie inicjatyw w celu utworzenia i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego poprzez szkolenia i konsultacje	Liczba utworzonych inkubatorów	1.9 1.3	sztuka	1	100%	100%
	Liczba osób do których dotarto z akcją marketingową	–	osoby	0	1500	143%	2.2.2. Marketing produktów rolnych	Liczba akcji marketingowych	–	sztuka	1	100%	100%
2.3. Poprawa jakości infrastruktury	Liczba odcinków dróg, które w wyniku odremontowani a przyczyniły się do poprawy bezpieczeństwa oraz jakości komunikacji dla użytkowników.	–	szt.	0	4	125%	2.3.1. Modernizacja dróg lokalnych	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	1.12	kilometr	4	102,50%	80,25%

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych	3.1 Odnowa i zachowanie dziedzictwa sakralnego, kulturowego i historycznego	Liczba osób odwiedzających odnowione obiekty	–	osoby	0	500	79%	3.1.1 Remont, modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego i historycznego	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	2.9	sztuka	5	80%	80%
		Liczba osób którym przekazano opracowane wydawnictwa	–	osoby	0	4000	31%	3.1.2 Promowanie dziedzictwa lokalnego	Liczba wydrukowanych egzemplarzy publikacji poligraficznej	–	sztuka	4000	101%	31%
	3.2 Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocje produktu lokalnego i ekologię	Liczba osób korzystających z wybudowanej infrastruktury	–	osoby	0	500	87%	3.2.1 Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej rekreacyjnej.	2.4	sztuka	2	50%	50%

		Liczba osób, którym przekazano informacje o ofercie turystycznej	–	osoby	0	4000	0%		Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2.5	sztuka	2	50%	50%
		Liczba odbiorców wydanych materiałów promocyjnych	–	osoby	0	4000	50%	3.2.2 Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych	Liczba wydrukowanych egzemplarzy publikacji poligraficznej	–	sztuka	4000	100,00%	50%
		Liczba osób, którym przekazano informację o produktach turystycznych, lokalnych i rzemiośle	–	osoby	0	4000	50%							

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Aktywni i kreatywni mieszkańcy	1.2. Aktywizacja mieszkańców do działania rzecz rozwoju lokalnego	Liczba osób korzystających ze wsparcia doradczego	–	osoby	0	513	78,36%	1.2.5 Działania biura LGD służące aktywizacji mieszkańców	Liczba spotkań konsultacyjno szkoleniowych dla mieszkańców	–	sztuka	22	168,18%	168,18%

							Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	4.2	sztuka	56	205,36%	205,36%	
							Liczba godzin doradztwa	–	godzina	163	135,58%	135,58%	
							Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	4.3	sztuka	5	480,00%	480,00%	
							Liczba materiałów informacyjnych	–	sztuka	5500	84,55%	84,55%	
							Liczba pracowników LGD	–	Etaty/osoby	3	104,17%	104,17%	
	Liczba osób które podniosły wiedzę w wyniku uzyskanego doradztwa	–	osoby	0	463	86,39%							
	Liczba osób, którym udzielono wsparcia szkoleniowego	–	osoby	0	263	66,92%	1.2.6 Działania podnoszące kompetencje i wiedzę osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	4.1	osobodzień	48	370,83%	370,83%
	Liczba osób, których projekty uzyskały wsparcie po uprzednim udzielonym doradztwie	–	osoby	0	58	96,55%							

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie	3.2 Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocję produktu lokalnego i ekologię.	Liczba osób którym przekazano informację o produktach turystycznych, lokalnych i rzemiośle w ramach projektu współpracy	–	osoby	0	3200	66%	3.2.3. Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	–	sztuka	3	100%	67%
									Liczba zrealizowanych projektów współpracy	3.2	sztuka	2	100%	50%
									Liczba projektów współpracy wykorzystujące lokalne zasoby	3.3	sztuka	2	100%	50%
									Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	3.4	sztuka	2	100%	50%

Tabela 15 Rzeczywisty postęp w realizacji LSR "LGD – Lider Dolina Strugu"

W latach 2016-2022 łącznie ogłoszono 28 naborów, z czego w momencie przygotowywania danych do opracowania raportu ewaluacyjnego 3 nadal znajdowały się na etapie oceny w UM, jeden nabór grantowy został pozostawiony bez rozpatrzenia na etapie oceny w UM, dodatkowo jeden nabór na granty został wycofany przez LGD na etapie oceny w UM, dwa nabory zostały zakończone bez dokonania wyboru wniosków do dofinansowania, ze względu na brak możliwości zrealizowania założonych celów i wskaźników zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022. Nabory organizowane były zgodnie z harmonogramem naborów, który również był na bieżąco aktualizowany w zależności głównie od zmian wprowadzanych w LSR, powstałych oszczędności, przesunięć naborów w czasie. Nabory przeprowadzane były zgodnie z procedurami konkursowymi i grantowymi, które również były dostosowywane do zmian w przepisach.

Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na podejmowanie działalności gospodarczej, kształtowanie przestrzeni publicznej, najmniejszym rozwijanie działalności gospodarczej (w szczególności z powodu wymogu zatrudnienia osoby na pełen etat na 3 lata). Ilość złożonych wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej zdecydowanie przekraczała możliwości budżetowe LSR. Najwięcej wniosków złożono w pierwszym okresie tj. rok 2017 kiedy to zgłoszono 17 projektów, a finalnie podpisano 9 umów. Warty uwagi jest również fakt, że w tym samym naborze złożono jedyny w historii LGD protest, który jednak nie został uznany. W przypadku pozostałych działań liczba składanych wniosków z reguły była równa liczbie wybranych wniosków, co świadczy o ich wysokiej jakości. Nie wszystkie jednak kończyły się podpisanymi umowami, choć różnice pomiędzy wybranymi wnioskami a podpisanymi umowami były największe w przypadku działań związanych z przedsiębiorczością.

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione	Uwagi
22.05.2017 – 14.06.2017	Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	17	13	9	1	0	-
30.05.2017 – 28.06.2017	Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	5	5	2	0	0	-
14.07.2017 – 27.07.2017	Wspieranie inicjatyw w celu utworzenia i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego, poprzez szkolenia i konsultacje (K)	1	1	0	0	0	-
22.09.2017 – 09.10.2017	Modernizacja dróg lokalnych (K)	6	6	5	0	0	-
15.01.2018 – 29.01.2018	Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych (G)	4	0	0	0	0	Odstąpienie od naboru wniosków. Unieważnione ze względu na brak możliwości zrealizowania założonych celów i wskaźników Projektu Grantowego w Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022
	Włączenie seniorów w życie społeczne obszaru (G)	0	0	0	0	0	
	Marketing produktów rolnych (G)	1	0	0	0	0	
	Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (G)	5	0	0	0	0	
23.04.2018 – 23.05.2018	Powołanie lokalnego forum organizacji pozarządowych (G)	1	1	1	0	0	-

	Wzrost atrakcyjności oferty instytucji społecznych (G)	2	2	2	0	0	
	Remont i modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego, historycznego (G)	3	3	3	0	0	
	Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych (G)	1	1	1	0	0	
14.05.2018 – 28.05.2018	Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych (G)	4	4	4	0	0	-
	Marketing produktów rolnych (G)	1	1	1	0	0	
	Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (G)	2	2	2	0	0	
14.05.2018 – 28.05.2018	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	4	0	0	0	0	Decyzja o zakończeniu naboru wniosków bez dokonania wyboru wniosków do dofinansowania, ze względu na brak możliwości zrealizowania założonych celów i wskaźników zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022
30.07.2018 – 29.08.2018	Wsparcie oddolnych inicjatyw (G)	4	3	0	0	0	Grant wycofany przez LGD na etapie oceny w UM
	Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru (G)	2	2	0	0	0	
	Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży (G)	2	2	0	0	0	
	Promowanie dziedzictwa lokalnego (G)	2	1	0	0	0	

30.07.2018 – 29.08.2018	Modernizacja i wyposażenie obiektów z przeznaczeniem na świetlice i centra kultury (K)	3	3	2	0	0	-
30.08.2018 – 13.09.2018	Wspieranie inicjatyw w celu utworzenia i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego, poprzez szkolenia i konsultacje (K)	1	1	1	0	0	-
10.09.2018 – 24.09.2018	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	1	1	1	0	0	-
05.11.2018 – 19.11.2018	Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	8	8	5	0	0	-
05.11.2018 – 19.11.2018	Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	5	3	3	0	0	-
26.09.2019 – 10.10.2019	Wsparcie oddolnych inicjatyw (G)	3	3	3	0	0	-
	Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru (G)	2	2	1	0	0	
	Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży (G)	1	1	1	0	0	
	Promowanie dziedzictwa lokalnego (G)	2	2	2	0	0	
26.09.2019 – 10.10.2019	Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych (G)	4	3	3	0	0	-
	Wzrost atrakcyjności oferty instytucji społecznych (G)	2	2	2	0	0	
26.09.2019 – 10.10.2019	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	3	3	2	0	0	-
26.09.2019 – 10.10.2019	Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	15	12	6	0	0	-

26.11.2019 – 11.12.2019	Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	3	3	3	0	0	-
03.09.2020 – 21.09.2020	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	3	3	2	0	0	-
03.09.2020 – 21.09.2020	Wsparcie oddolnych inicjatyw (G)	4	4	4	0	0	-
	Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru (G)	3	3	2	0	0	
	Remont i modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego, historycznego (G)	1	1	1	0	0	
29.04.2021 – 17.05.2021	Podjęcie działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	16	15	9	0	0	-
29.04.2021 – 17.05.2021	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	3	2	2	0	0	-
29.04.2021 – 17.05.2021	Modernizacja dróg lokalnych (K)	2	2	2	0	0	-
01.06.2021 – 15.06.2021	Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży (G)	1	1	1	0	0	-
	Promowanie dziedzictwa lokalnego (G)	2	2	2	0	0	
	Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych (G)	1	1	1	0	0	
15.10.2021 – 29.10.2021	Wsparcie oddolnych inicjatyw (G)	4	4	0	0	0	Grant pozostawiony bez rozpatrzenia na etapie oceny w UM
	Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych (G)	4	4	0	0	0	
	Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (G)	2	2	0	0	0	

20.12.2021 – 07.01.2022	Podjęmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD (K)	13	13	0	0	0	Na etapie oceny w UM
20.12.2021 – 07.01.2022	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne (K)	9	9	0	0	0	Na etapie oceny w UM
15.10.2021 – 29.10.2021	Wsparcie oddolnych inicjatyw (G)	3	3	0	0	0	Na etapie oceny w UM
	Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych (G)	4	4	0	0	0	
	Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (G)	2	2	0	0	0	

Tabela 16 Historia naborów w „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2016 -2022 (stan na dzień 31.08.2022 r.)

Na obszarze „LGD - Lider Dolina Strugu” za kluczowe obszary interwencji uznano: sektor przedsiębiorczości tzn. podejmowanie lub rozszerzanie działalności gospodarczych oraz wsparcie dla branży przetwórczej. Następnie skupiono się na tematyce związanej z podniesieniem komfortu życia na obszarach działania LGD. Kolejnym nadrzędnym celem wystosowanym w dokumencie strategicznym był szeroko pojęty temat zachowania dziedzictwa kulturowego i ochrony środowiska.

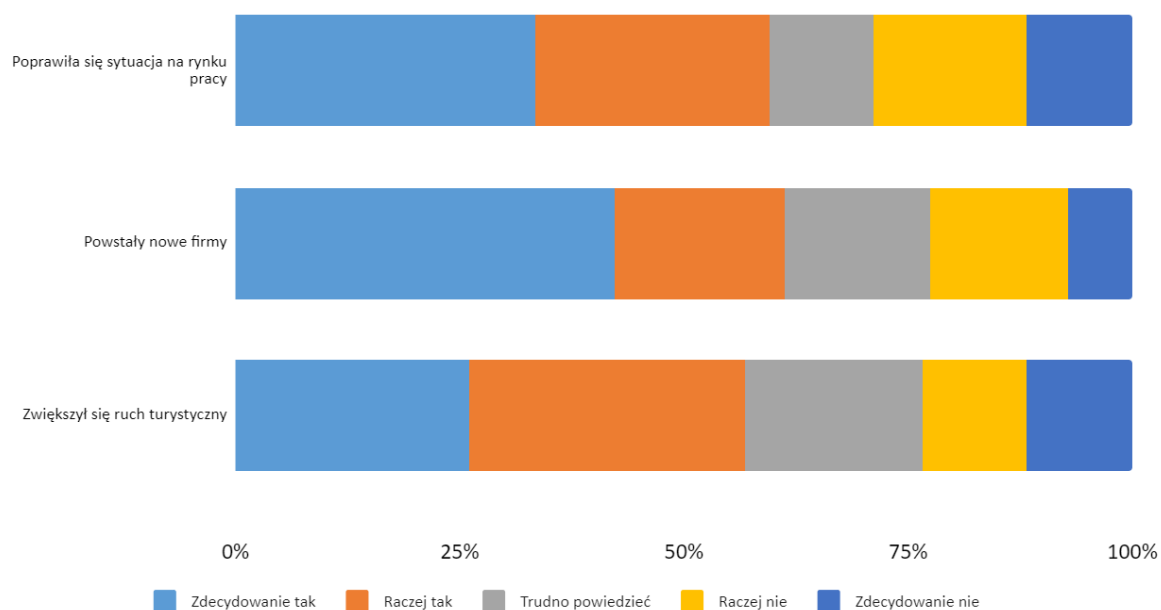
Warto sprawdzić jak sami mieszkańcy, którzy oddali swoje głosy w ankiecie, oceniają zmiany jakie zaszły w przeciągu ostatnich pięciu lat na obszarze LGD i czy potwierdzają one obraz wyłaniający się z danych zaprezentowanych we wcześniejszych częściach raportu. Na początek analizie poddane zostaną opinie na temat przedsiębiorczości.

W ankiecie dotyczącej zmian w zakresie przedsiębiorczości na obszarze „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat ankietowani mieszkańcy w liczbie 111-u dość pozytywnie odnoszą się do zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu. Ponad połowa ankietowanych spostrzegła pozytywne zmiany w obszarze przedsiębiorczości, potwierdzają fakt, że zwiększył się ruch turystyczny, zauważono również poprawę sytuacji na rynku pracy oraz nowo powstałe firmy. Warto jednak podkreślić, że część mieszkańców nie ma zdania i nie potrafi odpowiedzieć na zadane pytania, grupa ta liczy 11%-17% wszystkich ankietowanych, w zależności od zadanego pytania. Trzeba również uwzględnić głosy negatywne, które zaprzeczają jakimkolwiek rozwojowi w opisanych obszarach, warto więc pochylić się nad krytycznymi odpowiedziami, które pojawiły się przy każdym pytaniu zawartym w ankiecie i przeanalizować kwestię dwuznacznych odpowiedzi wśród mieszkańców gmin. Wyszczególnione dane dotyczące odpowiedzi ankietowanych zawarto w tabeli oraz wykresie poniżej.

Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?						
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	N
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	37	29	13	19	13	111
Powstały nowe firmy	47	21	18	17	8	111
Zwiększył się ruch turystyczny	29	34	22	13	13	111

Tabela 17 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat.

Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=111)

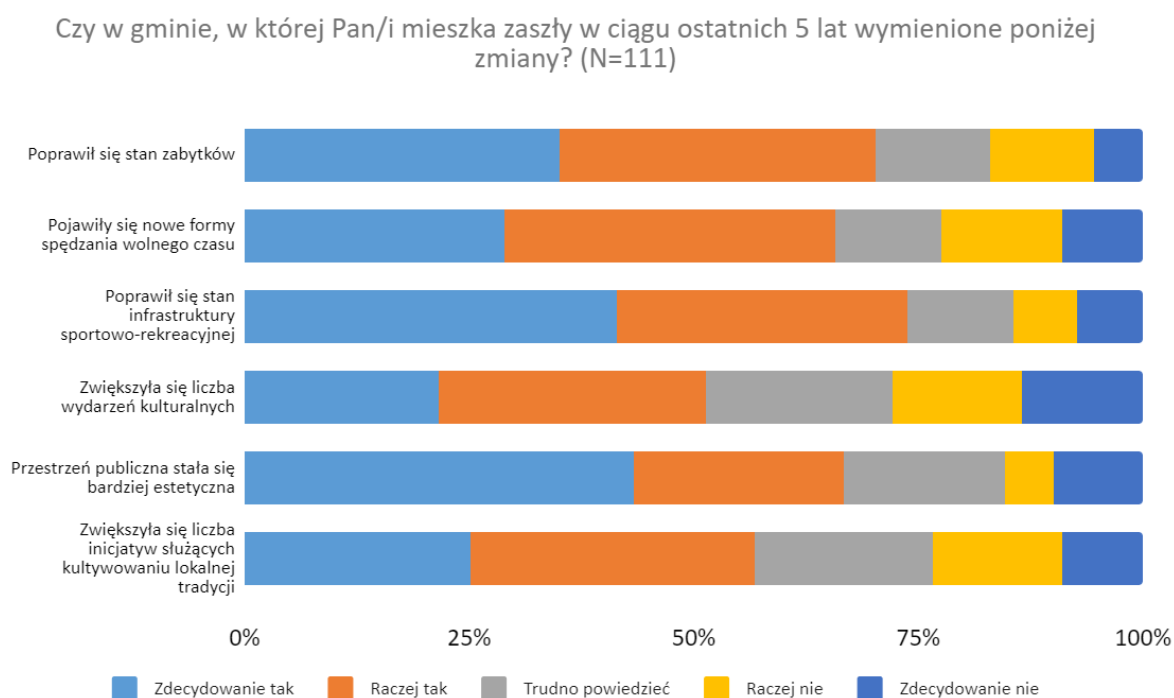
Wykres 6 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat.

W temacie kultury i rekreacji ankietowani mieszkańcy „LGD - Lider Dolina Strugu” w liczbie 111 osób potwierdzają i doceniają zmiany w tym obszarze. W szczególności zauważono poprawę stanu zabytków, 70% ankietowanych odpowiedziało “zdecydowanie tak” i “raczej tak”. Natomiast najwięcej respondentów, ponad 73%, oceniło pozytywnie zmiany dotyczące poprawy stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Analizując poniższe dane można określić, iż wciąż za mało dzieje się w obszarze wydarzeń kulturalnych, tylko 51% potwierdziło zmiany lub poprawę sytuacji w tej przestrzeni, natomiast reszta ankietowanych tych zmian nie potwierdza. Szczegółowe dane dotyczące kultury i rekreacji zaprezentowano w tabeli i wykresie poniżej.

Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?						
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	N
Poprawił się stan zabytków	39	39	14	13	6	111
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	32	41	13	15	10	111
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	46	36	13	8	8	111
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	24	33	23	16	15	111
Przestrzeń publiczna stała	48	26	20	6	11	111

się bardziej estetyczna						
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	28	35	22	16	10	111

Tabela 18 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.

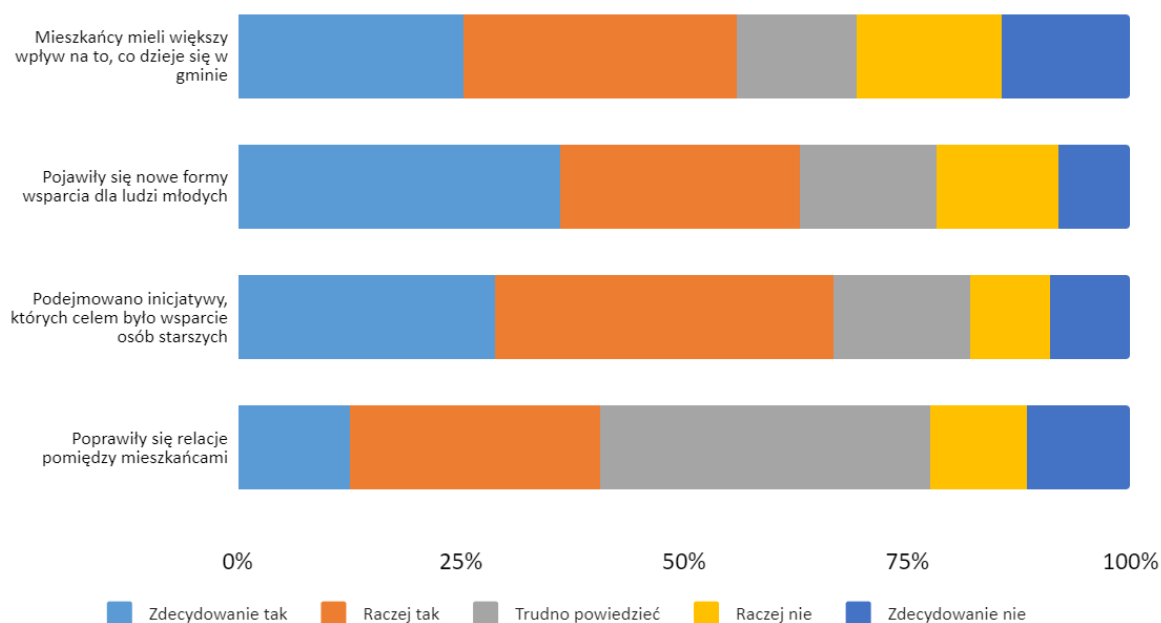
Wykres 7 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.

W gestii zmian z zakresu aktywizacji i kapitału społecznego „LGD - Lider Dolina Strugu” analizując przeprowadzoną ankietę można uznać, że badani mieszkańcy zauważają zachodzące zmiany, choć odpowiedzi na poszczególne pytania w ankiecie są podzielone i zróżnicowane. Najwięcej ankietowanych potwierdziło zmiany związane ze wspieraniem osób starszych (74 osoby spośród 111 ankietowanych odpowiedziało twierdząco). Na uwagę zasługuje ostatnie pytanie zawarte w ankiecie, odnoszące się do poprawy relacji między mieszkańcami. Jedynie 40% respondentów potwierdziło, że relacje uległy pozytywnym zmianom, natomiast prawie 37% nie jest w stanie określić swojego stanowiska w tym temacie, reszta ankietowanych (23%) zaprzeczy by relacje uległy polepszeniu. Jest to dość zaskakujący wynik w kontekście diagnozy LSR oraz wywiadów ewaluacyjnych, w których podkreślano, iż budowa a także wzmacnianie kapitału społecznego jest niezwykle ważne dla funkcjonowania i rozwoju całej grupy LGD. Szczegółowe dane odnośnie aktywizacji oraz kapitału społecznego znajdują się w tabeli i wykresie poniżej.

Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszyły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?						
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	N
Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	28	34	15	18	16	111
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	40	30	17	15	9	111
Podjęmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	32	42	17	10	10	111
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	14	31	41	12	13	111

Tabela 19 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.

Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszyły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=111)

Wykres 8 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.

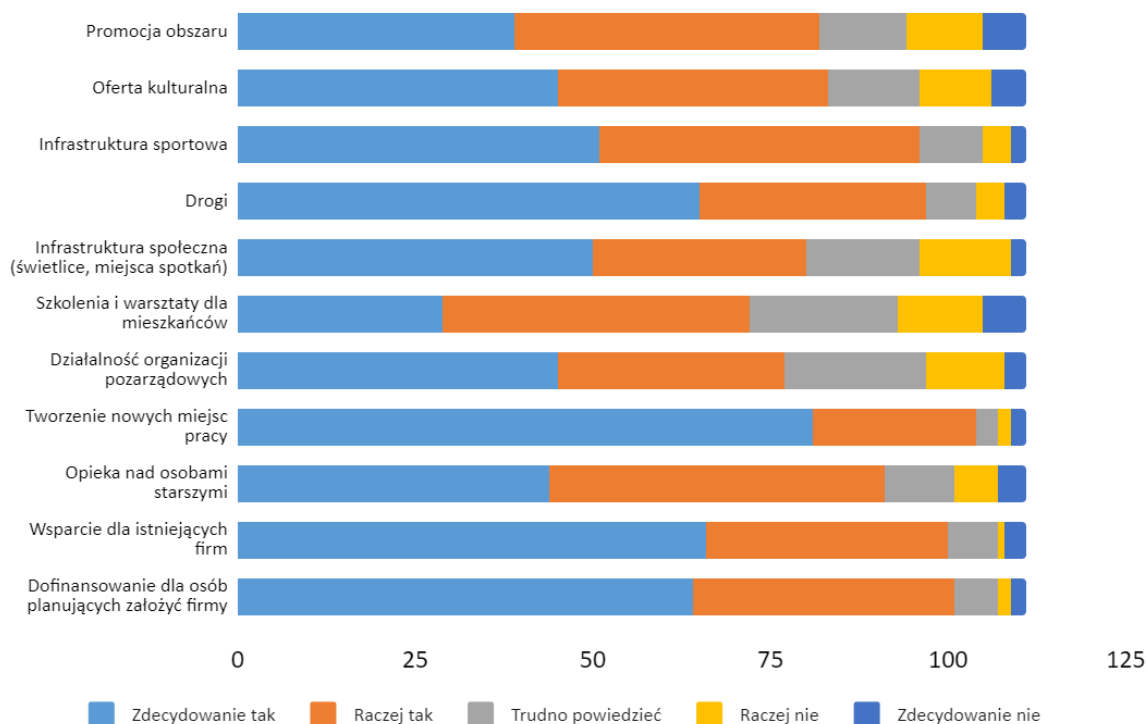
Badani mieszkańcy gmin, wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu”, w liczbie 111 osób wskazali, iż obszarów wymagających dofinansowania jest wciąż bardzo dużo. Prawie wszystkie odpowiedzi oscylowały na poziomie ok. 70% lub wyżej, tym samym wskazując dużą potrzebę pomocy w wielu dziedzinach. Ponad 90% ankietowanych odpowiedziało, że obszarem wymagającym wsparcia

jest przedsiębiorczość, a dokładnie: wsparcie w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz rozwijanie tych istniejących, wskazano także potrzebę dofinansowania osób planujących założyć firmę. Równie wysokie wyniki uzyskały kategorie związane z infrastrukturą sportową (86% ankietowanych) oraz stan dróg (87% ankietowanych). Kategoria, która uzyskała najmniej głosów “na tak” to: szkolenia i warsztaty dla mieszkańców, gdzie 64% ankietowanych wskazało potrzebę dofinansowania w tym obszarze. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli i wykresie poniżej.

Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie?						
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	N
Promocja obszaru	39	43	12	11	6	111
Oferta kulturalna	45	38	13	10	5	111
Infrastruktura sportowa	51	45	9	4	2	111
Drogi	65	32	7	4	3	111
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	50	30	16	13	2	111
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	29	43	21	12	6	111
Działalność organizacji pozarządowych	45	32	20	11	3	111
Tworzenie nowych miejsc pracy	81	23	3	2	2	111
Opieka nad osobami starszymi	44	47	10	6	4	111
Wsparcie dla istniejących firm	66	34	7	1	3	111
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	64	37	6	2	2	111

Tabela 20 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru LGD.

Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie? (N=111)

Wykres 9 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.

5.3. Realizacja planu działania (budżet)

Analizując dane dotyczące postępu finansowego, odpowiada on omówionemu wcześniej postępowi rzeczowemu, co oznacza, że istnieje zróżnicowane zaawansowanie poziomu realizacji w obrębie celów ogólnych i w obrębie celów szczegółowych do nich przypisanych. W przypadku celu ogólnego nr jeden, wartości na poziomie przyznanej pomocy znajdują się w przedziale od 30 do 100%, natomiast na poziomie wypłaconych środków od 15 do 100%. Oznacza to, że postęp finansowy realizacji LSR jest na średniozaawansowanym poziomie w zakresie tego celu. Są przedsięwzięcia, które są już w pełni rozliczone a także takie, których realizacja dopiero zaczęła się (np. 1.1.2. Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne – wartość pomocy przyznanej 30%, wypłaconej 15%, 1.2.2 Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych – wartość pomocy przyznanej 65%, wypłaconej 34%). Inaczej ma się sytuacja w zakresie celu ogólnego nr dwa. Tutaj wartości wypłaconej pomocy oscylują w przedziale 41-103%, natomiast w przypadku pomocy przyznanej między 57% - 100%. W tym przypadku realizacja postępu finansowego nie budzi żadnych zastrzeżeń. Podobnie sytuacja wygląda w zakresie celu ogólnego numer trzy. Tutaj wartości wypłaconych środków oscylują w przedziale 42-57%, jednak poziom przyznanych środków to już 47-94%. W przypadku operacji własnych poziom realizacji nie budzi zastrzeżeń (1.2.5 i 1.2.6), gdyż wartość przyznanych środków w

obu przypadkach wynosi 100%. Problemem na obecną chwilę może być jednak poziom realizacji budżetu w zakresie projektów współpracy. Pomimo 100% przyznanych środków, poziom realizacji wynosi na dzień przygotowania danych do ewaluacji 13%. LGD powinno podjąć kroki zmierzające do powstania nowego partnerstwa w zakresie realizacji projektu współpracy.

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia							
Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Program / fundusz	Budżet w LSR [EUR]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona		
											Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	
Aktywni i kreatywni mieszkańcy	382 808,25	98 859,59	26%	1.1. Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i prozdrowotnej	323 820,51	72 444,94	22%	1.1.1. Modernizacja i wyposażenie obiektów z przeznaczeniem na świetlice wiejskie i centra kultury	PROW	29 674,44	29 674,44	100%	29 674,44	100%	
								1.1.2. Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne	PROW	294 146,07	88 461,27	30%	42 770,50	15%	
				1.2. Aktywizacja mieszkańców do działań na rzecz rozwoju lokalnego	36 388,31	13 399,67	37%	1.2.1. Wsparcie oddolnych inicjatyw	PROW	13 888,23	9 017,54	65%	4 707,99	34%	
								1.2.2. Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych	PROW	12 779,58	7 805,09	61%	4 572,18	36%	
								1.2.3. Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru	PROW	5 003,21	4 997,67	100%	1 765,50	35%	

								1.2.4. Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży	PROW	4 717,29	4 495,14	95%	2 354,00	50%
				1.3. Budowanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych	22 599,43	13 014,98	58%	1.3.1. Powołanie lokalnego forum organizacji pozarządowych	PROW	1 796,41	1 796,41	100%	1 796,41	100%
								1.3.2. Wzrost atrakcyjności oferty instytucji społecznych	PROW	20 803,02	20 535,01	99%	11 218,57	54%
Wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez działania innowacyjne i proekologiczne	1 093 702,57	673 692,31	62%	2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LGD	688 132,34	343 062,81	50%	2.1.1. Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD	PROW	157 673,21	153 986,13	98%	125 645,92	80%
								2.1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD	PROW	530 459,13	303 123,88	57%	217 416,89	41%
				2.2. Dywersyfikacja źródeł dochodu mieszkańców	119 688,71	119 747,98	100%	2.2.1. Wspieranie inicjatyw w celu utworzenia i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego poprzez szkolenia i konsultacje	PROW	117 461,89	117 461,89	100%	117 461,89	100%

								2.2.2. Marketing produktów rolnych	PROW	2 226,82	2 226,82	100%	2 286,09	103%
				2.3. Poprawa jakości infrastruktury	285 881,52	210 881,52	74%	2.3.1. Modernizacja dróg lokalnych	PROW	285 881,52	274 762,96	96%	210 881,52	74%
Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych	52 989,18	26 919,34	51%	3.1 Odnowa i zachowanie dziedzictwa sakralnego, kulturowego i historycznego	31 803,31	16 983,48	53%	3.1.1 Remont, modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego kulturowego i historycznego	PROW	23 475,60	17 770,93	76%	13 450,60	57%
								3.1.2 Promowanie dziedzictwa lokalnego	PROW	8 327,71	7 815,15	94%	3 532,88	42%
				3.2 Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocje produktu lokalnego i ekologię	21 185,87	9 935,86	47%	3.2.1 Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej	PROW	11 694,85	5 444,84	47%	5 444,84	47%
								3.2.2 Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych	PROW	9 491,02	8 773,29	92%	4 491,02	47%
Aktywni i kreatywni mieszkańcy	316 290,00	241 345,43	76%	1.2. Aktywizacja mieszkańców do działania na rzecz rozwoju lokalnego	316 290,00	241 345,43	76%	1.2.5 Działania biura LGD służące aktywizacji mieszkańców	PROW	313 915,00	313 915,00	100%	237 743,48	76%
								1.2.6 Działania podnoszące kompetencje i wiedzę osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	PROW	2 375,00	2 375,00	100%	3 601,95	152%

Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie	123 750,00	15 731,31	13%	3.2 Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocję produktu lokalnego i ekologię.	123 750,00	15 731,31	13%	3.2.3 Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych	PROW	123 750,00	123 250,00	100%	15 731,31	13%
w tym PROW 2014 - 2020											1 380 226,57	X	1 056 547,98	X

Tabela 21 Postęp finansowy „LGD - Lider Dolina Strugu”

5.4. Projekty współpracy

W ramach projektów współpracy „LGD - Lider Dolina Strugu” zrealizował jeden projekt współpracy o charakterze krajowym.

Projekt „Utworzenie Centrum Promocji Produktu Lokalnego w Rzeszowie – zintegrowanie i promocja oferty produktów lokalnych, kultury i turystyki obszarów partnerskich „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu” i LGD Partnerstwo 5 Gmin (UCPPLwR) został zrealizowany w latach 2019-2020, a „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu” była jego partnerem wiodącym z wkładem finansowym 62 999,00 zł (całkowity budżet projektu 182 998,00 zł). W ramach projektu udało się przeprowadzić dwie imprezy dla przeszło 2000 odbiorców (2117), wydać 600 egz. Publikacji, a 725 osobom przekazano informacje o produktach turystycznych, lokalnych i rzemiośle. Projekt miał charakter innowacyjny, ponieważ w momencie realizacji projektu brak było takiego rozwiązania na rynku właściwym (województwo podkarpackie). Poprzez innowacyjność w kontekście przedmiotowego projektu rozumiane było zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych gdzie indziej jednak mających nowatorski charakter na terenie projektu. Co ważne, poszerzenie lokalnej oferty kulinarnej, produktów spożywczych, jak również podniesienie świadomości społecznej w zakresie aktywizacji gospodyń domowych oraz objęcie ich działań wyrażone wsparciem i promocją. Zwiększenie liczby osób odwiedzających partnerskie obszary i zaopatrujących się w produkty lokalne.

Liderem drugiego projektu współpracy pn. „EKOLOGIA, REKREACJA, PROMOCJA, ZDROWIE. Rozwijanie postaw proekologicznych i prozdrowotnych poprzez utworzenie miodowego szlaku rowerowego, Centrum Promocji Upraw Ekologicznych oraz promocję produktów lokalnych obszarów partnerskich LGD (EKORPZ)” również była „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”. Wartość całego projektu wynosiła 1 054 624,00 zł, a wkład lidera 430 000,00 zł. Realizacja projektu rozpoczęła się w listopadzie 2021 jednak mimo podpisanej umowy LGD odstąpiło od realizacji projektu współpracy. Podpisane zostało porozumienie dotyczące zmiany partnera wiodącego.

W opinii pracowników biura, aktualnie obowiązująca forma jest odpowiednia, ponieważ LGD miały narzędzia i doświadczenie do realizacji projektów współpracy, kontrolowały sposób i poziom realizowanych wskaźników, osiąganie celów, które powinny być wspólne dla obydwu partnerów. W odniesieniu do zakresu tych projektów wydaje się być słuszny otwarty katalog kosztów kwalifikowalnych, daje wtedy możliwość doboru odpowiednich dla obydwu partnerów działań.

Tytuł projektu	
Utworzenie Centrum Promocji Produktu Lokalnego w Rzeszowie – zintegrowanie i promocja oferty produktów lokalnych, kultury i turystyki obszarów partnerskich „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu” i LGD Partnerstwo 5 Gmin (UCPPLwR)	
Opis projektu	
Dla uczestników projektu	– zwiększenie wolumenu sprzedaży produktów lokalnych oferowanych w Centrum i ich urozmaicenie (żywność , rękodzieło), – rozwój działalności podmiotów z terenów partnerskich LGD przez tworzeni kanałów promocji i sprzedaży w postaci Centrum Promocji Produktu Lokalnego w Rzeszowie, – rozszerzenie działań związanych z popularyzacją obszarów partnerskich LSR w zakresie kultury, turystyki i produktów lokalnych, – stworzenie bazy produktów lokalnych z obszarów partnerskich LGD w celu ich dalszego promowania, – możliwość lepszego zbytu swoich produktów przez rolników i przetwórców, – wzrost sprzedaży u producentów lokalnych (gospodarstwa, przetwórcy) m.in. poprzez udział lokalnych podmiotów w targach i jarmarkach, – wzrost liczby odbiorców wydarzeń kulturalnych, historycznych, oferty produktów lokalnych i oferty turystycznej z obszaru LGD w trakcie wydarzeń promocyjnych organizowanych w czasie trwania projektu, – popularyzacja lokalnego dziedzictwa kulturowego, produktów lokalnych, turystyki, zwiększenie zatrudnienia u dostawców centrum, promocja regionu, promocja zdrowej i ekologicznej żywności, – zwiększenie liczby nabywców produktów lokalnych pochodzących z obszaru LGD oraz zwiększenie liczby osób odwiedzających partnerskie obszary,
Dla osób poza projektem	– zwiększenie wolumenu sprzedaży produktów lokalnych oferowanych w Centrum i ich urozmaicenie (żywność , rękodzieło), – rozszerzenie działań związanych z popularyzacją obszarów partnerskich LSR w zakresie kultury, turystyki i produktów lokalnych, – stworzenie bazy produktów lokalnych z obszarów partnerskich LGD w celu ich dalszego promowania, – popularyzacja lokalnego dziedzictwa kulturowego, produktów lokalnych, turystyki, zwiększenie zatrudnienia u dostawców centrum, promocja regionu, promocja zdrowej i ekologicznej żywności, – zwiększenie liczby nabywców produktów lokalnych pochodzących z obszaru LGD oraz zwiększenie liczby osób odwiedzających partnerskie obszary,
Historyczne	obiekty zabytkowe m.in. kościoły, kaplice mszalne, kapliczki, tunel kolejki wąskotorowej, kamienny most.
Produkty lokalne	wieńce, pisanki, haft, koronki, produkty spożywcze.
Kulturowe	zabytki, produkty lokalne, atrakcje przyrodnicze
Turystyczne	punkty widokowe, pomniki przyrody żywej, obszary chronionego krajobrazu

Tabela 22 Projekt współpracy krajowej „LGD - Lider Dolina Strugu”

5.5. Działalność biura LGD

Biuro LGD zlokalizowane jest w miejscowości Błazowa przy ulicy Myśliwskiej 16, 36-030 Błazowa. Biuro LGD składa się z trzyosobowego zespołu w postaci: dyrektora biura, specjalisty do spraw organizacyjno-promocyjnych oraz specjalisty do spraw projektowych. Pomimo dość małego zespołu, biuro „LGD - Lider Dolina Strugu” działa bardzo efektywnie, realizując szeroko zakrojony plan komunikacyjny oraz udzielając niezbędnych porad wnioskodawcą oraz beneficjentom.

Plan komunikacyjny „LGD - Lider Dolina Strugu” nie uległ na przestrzeni ostatnich lat zmianom co oznacza, że został dobrze dopasowywany do różnych grup odbiorców już na etapie pisania LSR.

Plan komunikacyjny zakładał szereg zróżnicowanych metod mający na celu prowadzenia działań komunikacyjnych i zapewnienie jak najszerszego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie. W ramach planu zaplanowano kampanie informacyjne, prowadzono doradztwo indywidualne i grupowe, badano satysfakcję dotyczącą różnych aspektów działania LGD i wdrażania LSR, prowadzono punkty konsultacyjne. LGD uczestniczył także w imprezach promocyjnych i tworzyła swoje stoiska informacyjne. Dodatkowo, zaplanowano także liczne wydawnictwa i publikacje, w tym online – na stronie internetowej i portalu społecznościowym.

Realizacja wskaźników planu komunikacji wypadła satysfakcjonująco. Nie odnotowano problemów z realizacją wskaźników w planie komunikacji. Jedynie rok 2020 (początek pandemii) był okresem, w którym pojawiały się problemy z niektórymi działaniami komunikacyjnymi (imprezy, spotkania grupowe itp.). Prawie wszystkie wskaźniki zostały zrealizowane powyżej założonej wartości. Warty podkreślenia jest również fakt, że najwięcej działań odbyło się w pierwszych naborach (lata 2016-2018) w kolejnych latach liczba działań znacząco spada, szczególnie w 2019 i 2020 roku, czego prawdopodobnie bezpośrednią przyczyną była pandemia wirusa COVID19. Oceniając działalność biura LGD w zakresie realizacji planu komunikacyjnego trzeba uznać niezwykle efektywność oraz mnogość działań informacyjnych i promocyjnych.

Z pewnością mailing bezpośredni do beneficjentów (potencjalnych), bieżąca publikacja informacji na stronie i w mediach społecznościowych. Organizacja (udział) w imprezach zdarzały się sporadycznie i nie przynoszą one takiego efektu jak bezpośredni kontakt z Wnioskodawcami na miejscu w biurze LGD czy poprzez stronę. Szczegółowe dane na temat planu komunikacyjnego znajdują się w tabeli poniżej.

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:						
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	31.08. 2022
Bieżące publikacje informacji	Liczba opublikowanych komunikatów informacji na stronach internetowych LGD i partnerów nt. stanu realizacji LSR oraz działalności LGD	szt./rok							
		2018 – 10							
		2019 – 10							
		2020 – 10	-	-	75	54	31	54	28
		2021 – 10							
		2022 – 12							
	Liczba zamieszczonych ogłoszeń na stornie www LGD	szt./rok							
		2018 – 10							
		2019 – 10							
		2020 – 10	-	-	11	6	4	10	1
		2021 – 10							
		2022 – 12							
	Liczba opublikowanych postów na stronie LGD i partnerów	szt./rok							
		2022 – 10	-	-	-	-	-	-	27
	Liczba zamieszczonych ogłoszeń na stronie www Urzędów Gmin	szt./rok							
		2016 – 4	0	4	25	-	-	-	4

		2017 – 4 2018 – 4 2022 – 4							
	Liczba opublikowanych postów na stronie LGD	szt./rok 2018 – 30 2022 – 30	-	-	39	-	-	-	23
Doradztwo indywidualne	Liczba udzielonego doradztwa indywidualnego w biurze LGD w formie bezpośredniej lub pośredniej w danym miesiącu	osób/rok 2016 – 15 2017 – 13 2018 – 40 2018 – 10 2019 – 40 2020 – 40 2021 – 40 2022 – 40	30	74	98	95	38	80	45
Badania satysfakcji	Średnia ocena poszczególnych aspektów działania LGD i wdrażania LSR wyrażona przez respondentów w badaniach satysfakcji	60% pozytywnych wskazań realizacji zadań LSR 2018	-	-	90,10	94,22	100,00	81,05	0

		2019							
		2020							
		2021							
		2022							
Punkty konsultacyjne	Liczba zorganizowanych punktów konsultacyjnych	szt./rok							
		2018 – 4							
		2019 – 4							
		2020 – 4	-	-	4	4	0	4	0
		2021 – 4							
		2022 – 4							
Wydawnictwa i publikacje	Liczba wydanych broszur promocyjnych	szt./rok							
		2016 – 500							
		2017 – 900							
		2018 – 200							
		2019 – 200	50	1200	400	400	200	200	0
		2020 – 200							
		2021 – 200							
		2022 – 550							
	Liczba wydanych publikacji LGD	szt./rok	-	-	2	1	1	1	0

		2018 – 1 2019 – 1 2020 – 1 2021 – 1 2022 – 1							
	Liczba wydanych folderów i broszur promocyjnych	szt./rok 2018 – 400 2022 – 400	-	-	400	-	-	-	0
Wydarzenia promocyjne	Liczba imprez promocyjnych, w których uczestniczyła LGD	szt./rok 2017 – 2 2018 – 1 2019 – 1 2020 – 1 2021 – 1 2022 – 1	-	3	1	1	0	2	0
	Liczba osób, które odwiedziły stoisko LGD podczas imprez promocyjnych	osób/rok 2018 – 50 2022 – 50	-	-	121	-	-	-	0

Kampanie informacyjne	Liczba potencjalnych wnioskodawców, do których zostały wysłane informacje mailingiem	szt./rok							
		2016 – 40							
		2017 – 58							
		2018 – 50							
		2018 – 30							
		2019 – 50	40	120	60	88	89	110	78
		2020 – 50							
		2021 – 50							
		2022 – 63							
	Liczba osób, do których został wysłany mailing	szt./rok							
		2022 – 50	-	-	-	-	-	-	78
	Liczba ogłoszeń w lokalnych mediach	szt./rok							
		2016 – 2							
		2017 – 4							
		2018 – 4							
		2019 – 4	0	4	4	8	2	4	1
		2020 – 4							
		2021 – 4							
		2022 – 4							

	Liczba ogłoszeń w lokalnych mediach nt. prowadzonego monitoringu i ewaluacji	szt./rok 2018 – 1 2022 – 1	-	-	2	-	-	-	0
Doradztwo grupowe	Liczba zorganizowanych spotkań w formie bezpośredniej	szt./rok 2018 – 4	-	-	5	-	-	-	-
	Ilość spotkań	2017 – 25 godzin/13 osób	-	18 godzin/ 61 osób	-	-	-	-	-
Prowadzenie strony internetowej	Liczba prowadzonych stron	2016 – 1 2017 – 1	1	1	-	-	-	-	-
Umieszczanie informacji na portalu społecznościowym	Ilość prowadzonych profili	2016 – 1 2017 – 1	1	1	-	-	-	-	-
Spotkanie informacyjne na temat możliwości pozyskania środków zewnętrznych w ramach LSR	Ilość odbytych spotkań	2016 – 2 2017 – 4	0	5	-	-	-	-	-

Tabela 23 Realizacja planu komunikacji przez „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach: 2016-2022

Poddając analizie formy udzielonego doradztwa oraz ich wartości, szczególną uwagę przykuwa fakt, że porad udzielano indywidualnie w biurze oraz udzielano doradztwa telefonicznego. Dane pokazują, że nie udzielano doradztwa w formie mailowe/przez Internet. Pracownicy wskazywali dodatkowo na realizację grupowej formy szkoleniowej w trakcie ogłaszanych naborów. Największą popularnością cieszyło się doradztwo indywidualne w biurze LGD, najwyższy wynik osiągnięto w 2019 roku (udzielono 88 konsultacji), również doradztwo udzielane telefoniczne cieszyło się dużą popularnością, szczególnie w 2017 roku, kiedy to udzielono 42 porad. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli poniżej. O jakości świadczonego doradztwa może świadczyć fakt, że wnioskodawcy chętnie korzystali z doradztwa, a prawie wszyscy korzystający z doradztwa złożyli wnioski o przyznanie pomocy i ją otrzymali w odróżnieniu od tych, którzy nie korzystając z doradztwa błędnie interpretowali przepisy, przekazywane Wnioskodawcom w instrukcji.

	Dane na dzień						
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	31.08. 2022
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	6	32	86	88	28	58	20
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	24	42	12	7	10	22	25
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/przez Internet	0	0	0	0	0	0	0
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	30	74	98	95	38	80	45

Tabela 24 Rodzaje udzielonych porad przez biuro LGD w latach 2016-2022

Istotną kwestią działalności pracowników jak i członków organów są szkolenia. W latach 2017-2021 przeprowadzono szereg warsztatów i szkoleń zarówno dla pracowników jak i przedstawicieli organów LGD. Warto podkreślić duże zaangażowanie ze strony pracowników biura LGD i Rady. Godne zaznaczenia jest również ilość oraz zakres przeprowadzonych szkoleń, które bezpośrednio przekłada się między innymi na wysoką jakość udzielonych porad i wsparcia, w szczególności przez pracowników biura LGD dla wnioskodawców i sprawny proces oceny wniosków przez Radę. Łącznie przeprowadzono aż 14 szkoleń dla Rady i 14 dla pracowników biura, co łącznie dało 178 osobodni przepracowanych szkoleń. Najbardziej przydatne w opinii pracowników biura były szkolenia dotyczące wypełniania wniosków aplikacyjnych, wniosków o płatność, biznesplanów. Brakowało natomiast szkoleń dotyczących zasad funkcjonowania przedsiębiorstw, podstaw księgowania, rodzajów opodatkowania, kwestii ubezpieczeń ZUS, szczególnie kiedy te przepisy często i szybko się zmieniają. Oprócz szkoleń z bieżącej realizacji LSR, w przyszłości, należałoby zastanowić się nad szkoleniami

dostosowanymi do zakresu ogłaszanych naborów- np. w zakresie przedsiębiorczości, funkcjonowania stowarzyszeń, marketingu i promocji.

DATY SZKOLEŃ ORGANU DECYZYJNEGO I PRACOWNIKÓW BIURA LGD
2017
1. 17.05.2017 r.-Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" (pracownicy LGD- 5 os), 2. 18.05.2017 r.- zasady oceny i wyboru proj. (rada LGD- 9 os.), 3. 19.05.2017 r. - zasady oceny i wyboru proj. (rada LGD- 9 os.), 4. 24.05.2017 r.- Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" (pracownicy LGD- 5 os.) 5. 24.05.2017 r.-Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" (rada LGD- 9 os.), 6. 06.10.2017 r.- zasady oceny i wyboru projektów (rada LGD- 9 os.), 7. 07.10.2017 r.- zasady oceny i wyboru projektów (rada LGD- 9 os.) 8. 05.10.2017 r.-Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" - (pracownicy LGD- 4 os.)
2018
9. 11.05.2018 r. – Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" (pracownicy LGD- 4 os.) , 10. 19.12.2018 r.- zasady oceny i wyboru projektów do dofinansowania (rada LGD 8 os.), 11. 20.12.2018 r.- zasady oceny i wyboru projektów do dofinansowania (rada LGD 8 os.), 12. 21.12.2018 r.- Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" (pracownicy 4 os.)
2019
13. 06.02.2019 r. - "Zasady oceny wniosków o przyznanie pomocy w kontekście zmian w obowiązujących rozporządzeniach i wytycznych"- (pracownicy LGD- 4 os.), 14. 06.02.2019 r. - "Zasady oceny wniosków o przyznanie pomocy w kontekście zmian w obowiązujących rozporządzeniach i wytycznych"- (Rada LGD- 9 os.), 15. 26.06.2019 r. - Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"(pracownicy LGD- 4 os.),

16. 19.09.2019 r. - Zasady oceny i wyboru projektów (Rada LGD- 9 os.), 17. 20.09.2019 r. - Zasady oceny i wyboru projektów (Rada LGD- 9 os.), 18. 19.12.2019 r. - Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" - (pracownicy LGD- 4 os.),
2020
19. 26.06.2020 r. - Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"(pracownicy LGD- 4 os.), 20. 25.09.2020r. Zasady oceny i wyboru projektów (Rada LGD- 9 os.), 21. 26.09.2020r. Zasady oceny i wyboru projektów (Rada LGD- 9 os.), 22. 22.12.2020r. Zasady ewaluacji i monitoingu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" (pracownicy 4 os.),
2021
23. 20.12.2021 r. Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Dolina Strugu" (Rada LGD - 9 os) i pracownicy biura (3 - os), 24. 21.12.2021r. Zasady oceny i wyboru projektów do finasowania (Rada LGD- 9 os.), (pracownicy biura - 3 os), 25. 22.12.2021r. - Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"(pracownicy LGD- 3 os.) 27. 23.12.2021 r. - Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez społeczność z terenu "Lokalnej Grupy Działania - Lider Doliny Strugu" (pracownicy biura - 3 os),

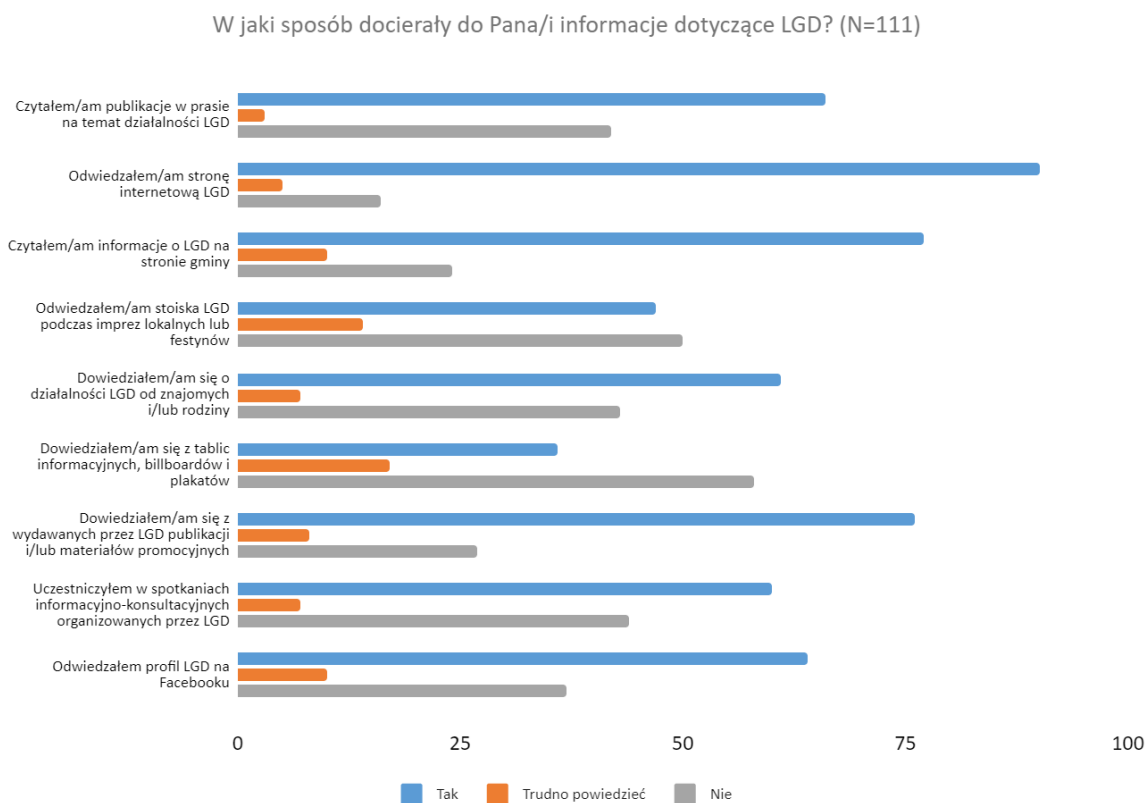
Tabela 25 Szkolenia członków organów LGD oraz pracowników biura w latach 2017 - 2021

Nawiązując do planu komunikacyjnego, warto sprawdzić opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego, czy komunikacja była skuteczna. W przygotowanej dla nich ankiecie zadano pytanie o źródła informacji na temat stowarzyszenia „LGD - Lider Dolina Strugu”. Na podstawie wyników możemy ocenić, iż przygotowany plan komunikacji spełnił swoje zadanie i był skuteczny. Respondenci w liczbie 111 za najbardziej popularne źródło informacji wskazali stronę internetową LGD (81%), drugim co do popularności źródłem wiedzy na temat „LGD - Lider Dolina Strugu” okazały się wydawane przez stowarzyszenie publikacje i materiały promocyjne (68%), w trakcie wywiadów ewaluacyjnych kilkakrotnie zwrócono uwagę na rzetelność przygotowywanych materiałów, które w kreatywny sposób miały zachęcać mieszkańców do korzystania z dostępnych środków. Jednym z przykładów było tworzenie broszur reklamujących i informujących o zrealizowanych przedsięwzięciach, które w „namacalny” sposób miały obrazować skuteczność i autentyczność udzielanego wsparcia. Z

przeprowadzonej ankiety wynika, że najmniej popularne źródło informacji stanowią bilbordy, plakaty i tablice informacyjne, na które wskazało tylko 36 respondentów (32%).

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD? [N=111]	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	N
Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	66	3	42	111
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	90	5	16	111
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	77	10	24	111
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	47	14	50	111
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	61	7	43	111
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	36	17	58	111
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	76	8	27	111
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	60	7	44	111
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	64	10	37	111

Tabela 26 Wskazanie źródeł informacji dotyczących „LGD - Lider Dolina Strugu”

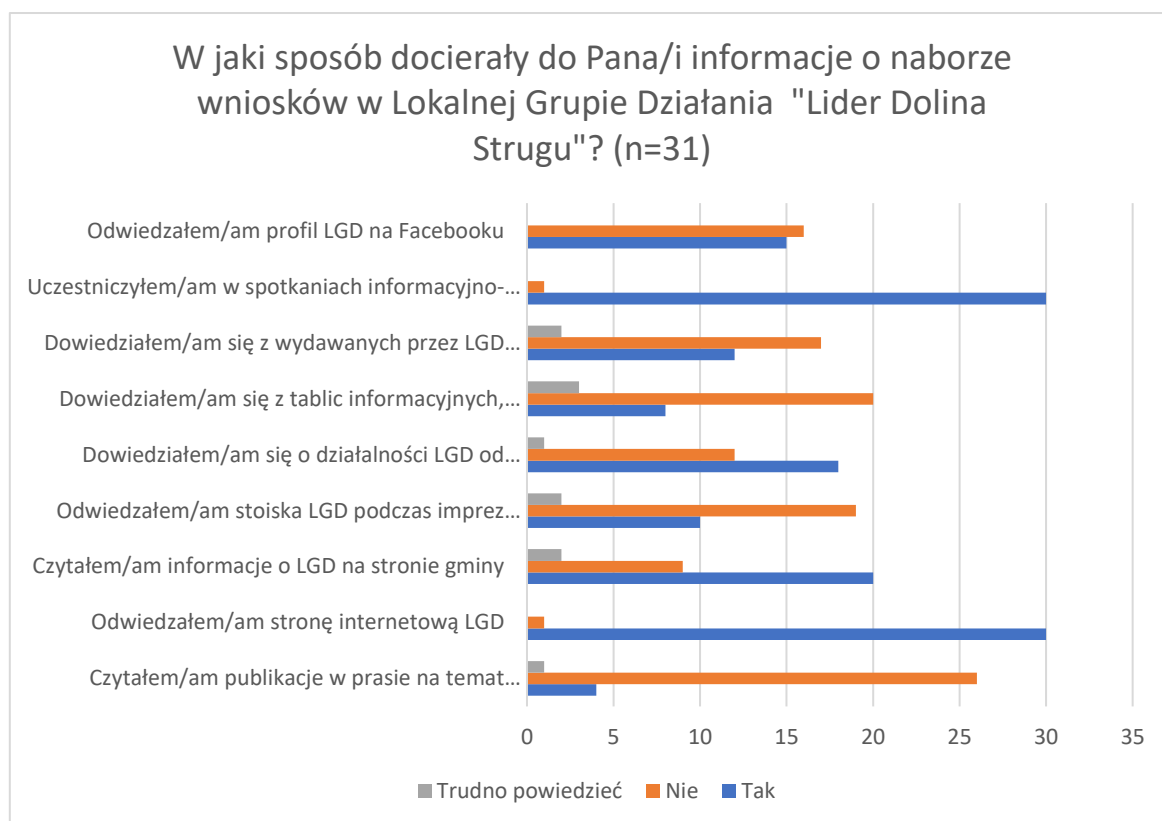

Wykres 10 Wskazanie źródeł informacji dotyczących „LGD - Lider Dolina Strugu”

Na pytanie zadane 31-u beneficjentom dotyczące w jaki sposób docierały do nich informacje o naborze, 30 z 31 ankietowanych wskazało, że odwiedzili stronę internetową LGD. Taka sama grupa beneficjentów wskazała również, że informacje o naborach dotarły do nich poprzez spotkania informacyjno – konsultacyjne organizowane przez LGD (30 osób). Ponad połowa badanych stwierdziła także, że informacje pozyskiwali za pomocą strony internetowej gminy (18 osób), od znajomych lub rodziny (18 osób). Najmniej popularnym źródłem informacji okazały się publikacje w prasie na temat działalności LGD, gdzie tylko cztery osoby zadeklarowały czytanie takiego artykułu. Również tablice informacyjne, billboardy i plakaty okazały się mało popularnym źródłem wiedzy na temat „LGD - Lider Dolina Strugu” tylko 8 respondentów przyznało, że znalazło informacje o naborach właśnie w ten sposób. Dokładne informacje dotyczące źródeł informacji o naborach zaprezentowano w tabeli i wykresie poniżej.

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	N
Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	4	26	1	31
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	30	1	0	31
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	20	9	2	31
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	10	19	2	31
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	18	12	1	31
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	8	20	3	31
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	12	17	2	31
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	30	1	0	31
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	15	16	0	31

Tabela 27 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków „LGD - Lider Dolina Strugu”

Wykres 11 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków „LGD - Lider Dolina Strugu”

Istotne jest także sprawdzenie jak oceniana tego czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków. Anketowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD w tym aspekcie. Wśród respondentów w liczbie 31 prawie wszyscy wskazali odpowiedź “zdecydowanie tak” oraz “raczej tak”. Tylko jedna osoba nie potrafiła jednoznacznie odpowiedzieć w tej kwestii. Na uwagę zasługuje fakt, iż nie pojawiła się żadna negatywna odpowiedź. Dlatego zdecydowanie można uznać, że jedno z podstawowych zadań LGD zostało ocenione bardzo dobrze. Szczegóły obrazuje wykres poniżej.

LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków (n=31)

Wykres 12 Ocena beneficjentów na temat sposobu informowania LGD o możliwości pozyskania środków.

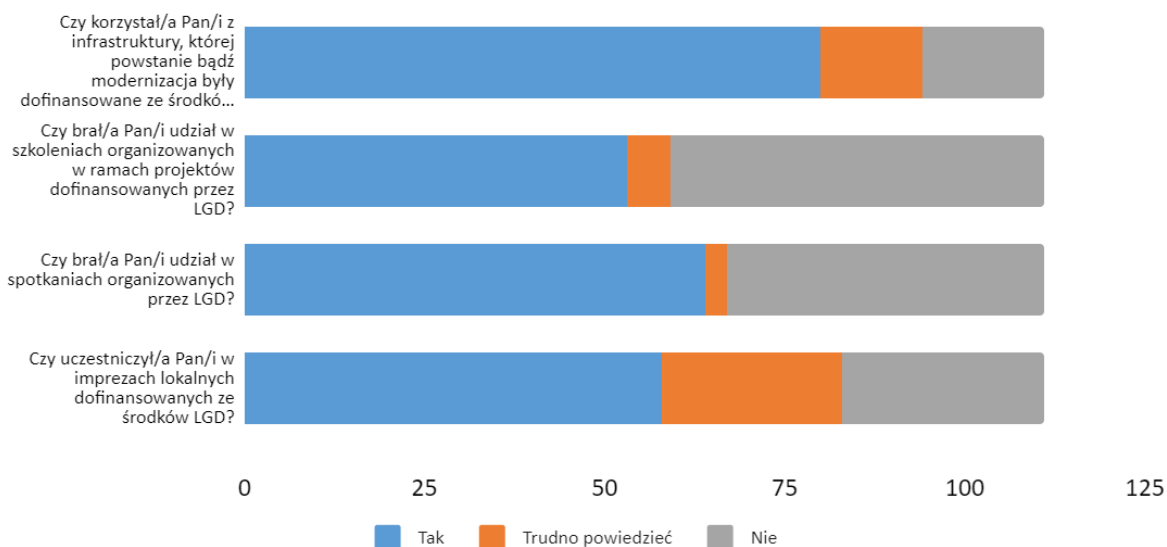
Ankietowani mieszkańcy w liczbie 111 osób zapytani o ocenę efektów działań LGD w ciągu ostatnich 5 lat wykazali się zróżnicowaną opinią. Najwięcej wskazań "na tak" otrzymała nowopowstała lub zmodernizowana infrastruktura, z której korzystało 72% ankietowanych mieszkańców. Natomiast najniżej ocenione działanie to szkolenia organizowane w ramach projektów dofinansowanych przez LGD, gdzie nieco ponad połowa respondentów potwierdziła korzystanie z tego typu przedsięwzięć. W poniższym wykresie warto zwrócić uwagę na odpowiedź: "trudno powiedzieć", która pojawia się w każdym zadanyim pytaniu. Wnioskować można, że mieszkańcy często nie mają wiedzy czy dane przedsięwzięcia pochodziły z środków LGD, może to świadczyć o zbyt niskim poziomie zainteresowania życiem wspólnoty i stowarzyszenia LGD lub małą ilością informacji wskazujących efekty działalności LGD. Szczegóły zawarto w tabeli i wykresie poniżej.

Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD funkcjonujące na terenie gminy, w której Pan/i mieszka?				
	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	N
Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	80	14	17	111
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	53	6	52	111
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	64	3	44	111

Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	58	25	28	111
--	----	----	----	-----

Tabela 28 Ocena efektów działalności „LGD - Lider Dolina Strugu”

Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD funkcjonujące na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? (N=111)

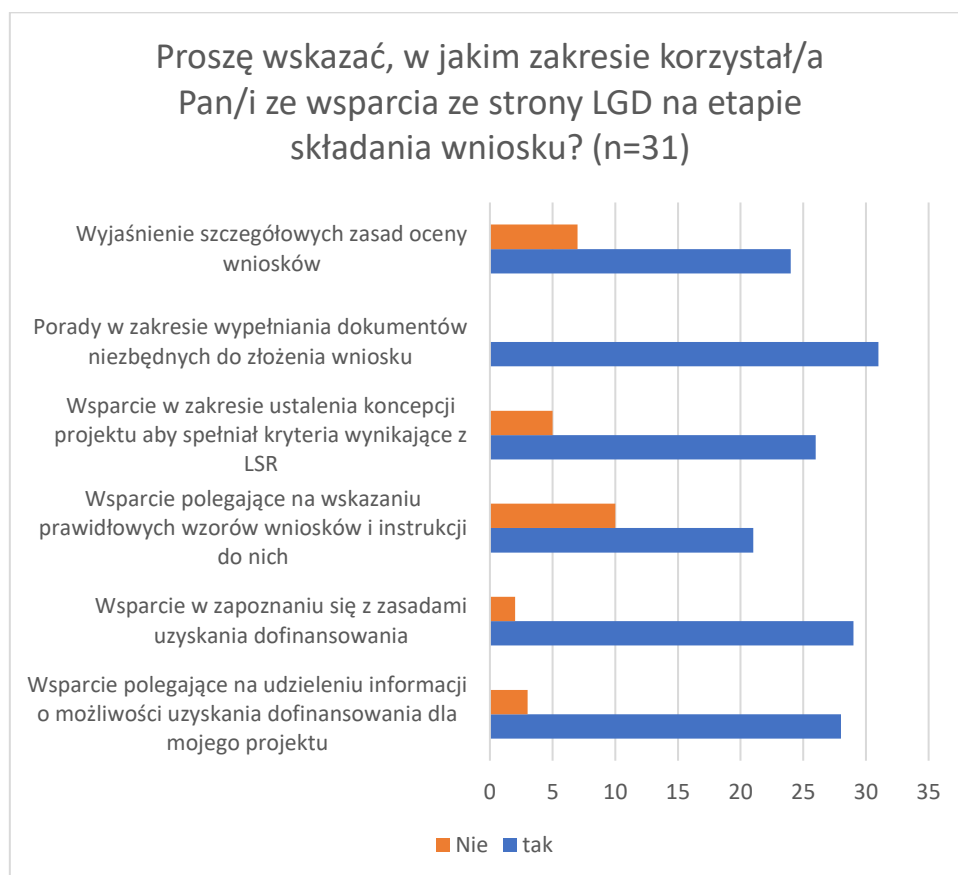
Wykres 13 Ocena efektów działalności „LGD - Lider Dolina Strugu”

W ramach opisywanego badania ewaluacyjnego zebrano opinie 31-ch beneficjentów na temat wsparcia udzielanego im na różnych etapach współpracy z „LGD - Lider Dolina Strugu”. Analizując poniższą tabelę, zdecydowana większość respondentów udzieliła twierdzących odpowiedzi, potwierdzając wsparcie ze strony LGD. Wnioskodawcy korzystali z pomocy na każdym etapie składania i uzupełniania wniosków. Jedynie pojedyncze osoby odpowiedziały przecząco. Najmniej osób korzystało ze wsparcia w zakresie wskazania prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich (10 osób). Natomiast najwięcej osób, tj. 31 potwierdziło, że uzyskało porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku, co trzeba uznać za bardzo pozytywny wynik. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli i wykresie poniżej.

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku?	Tak	Nie	N
Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	28	3	31
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	29	2	31

Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	21	10	31
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	26	5	31
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	31	0	31
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	24	7	31

Tabela 29 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosków.

Wykres 14 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosków.

Kolejnym parametrem analizowanym w trakcie badań ewaluacyjnych była ocena wsparcia udzielonego beneficjentom przez „LGD - Lider Dolina Strugu” na różnych etapach prowadzenia operacji. Samo doradztwo oceniono bardzo pozytywnie. Dotyczy to zarówno etapu składania wniosku, jak i etapu realizacji oraz rozliczenia operacji. Wysokie oceny dotyczyły zakresu udzielonych porad, ich przydatności, a także przygotowania merytorycznego doradców. Warty podkreślenia jest fakt, że z porad korzystała znaczna większość beneficjentów, tylko pojedyncze osoby odpowiedziały, że nie korzystały z pomocy na etapach realizacji oraz rozliczenia operacji. Szczegółowe informacje dotyczące udzielonego wsparcia przez „LGD - Lider Dolina Strugu” znajdują się w tabeli poniżej.

Etap		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
Etap składania	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	28	3	0	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	28	3	0	0	0	0
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	29	1	0	0	0	1
Etap realizacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	27	0	4	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	26	1	4	0	0	0
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	26	1	4	0	0	0
Etap rozliczenia projektu	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	19	2	9	1	0	0
	Udzielone porady były przydatne	18	3	9	1	0	0
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	18	3	9	1	0	0

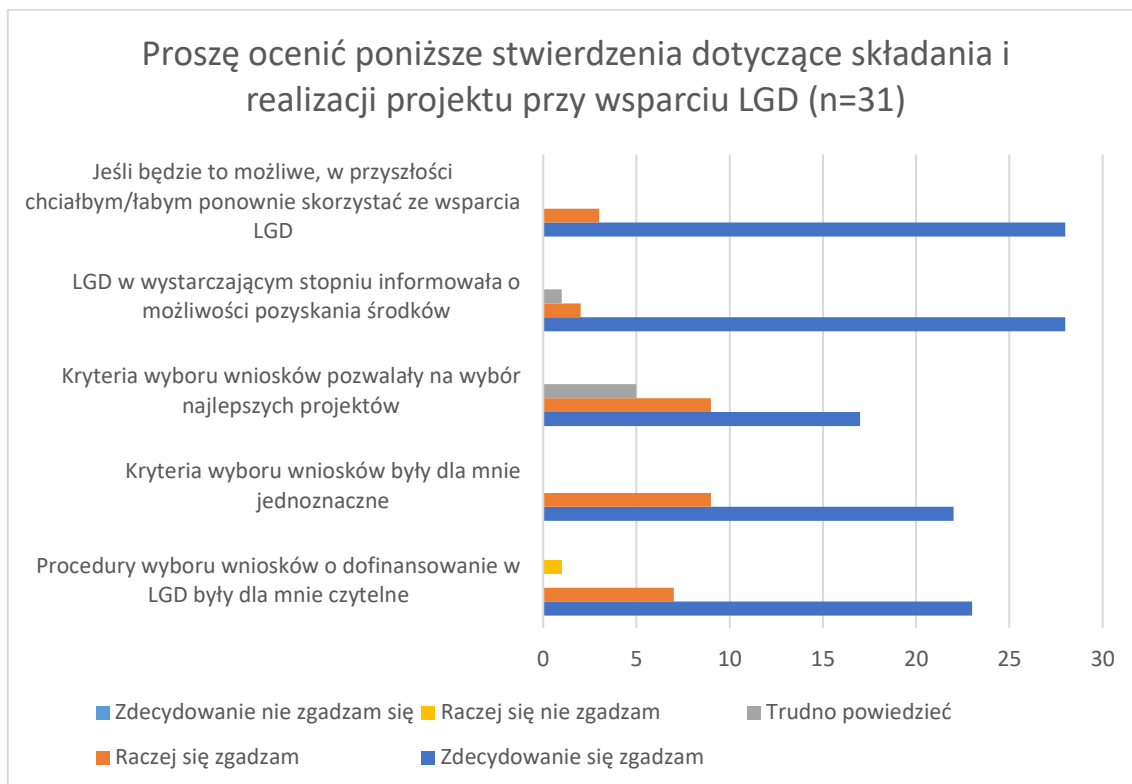
Tabela 30 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania.

Ankietowani beneficjenci zostali poproszeni o ocenę poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Wyniki okazały się zdecydowanie pozytywne. W zdecydowanej większości respondenci zgodzili się co do tego, że zarówno procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD, jak i kryteria wyboru w wniosków były dla nich czytelne, zrozumiałe i sprawiedliwe. Jedynie jedna osoba uznała, że procedury są nieczytelne. W pozostałych przypadkach nie pojawiały się negatywne opinie na żaden z analizowanych tematów. Warto także podkreślić, że aż 28 z 31 badanych, jeśli tylko będzie to możliwe w przyszłości, to ponownie będzie chciało skorzystać ze wsparcia LGD.

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD						
	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się	N
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	23	7	0	1	0	31
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	22	9	0	0	0	31
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	17	9	5	0	0	31

Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	28	2	1	0	0	31
--	----	---	---	---	---	----

Tabela 31 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Wykres 15 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Rozdział 6 Odpowiedzi na pytania badawcze.

Analiza pomysłów, diagnoza obszaru „LGD - Lider Dolina Strugu” oraz możliwości finansowe pozwoliły na ustalenie trzech celów ogólnych realizacji LSR, które w sposób bezpośredni przełożyły się na szeroko rozumiany wzrost jakości życia mieszkańców i wzbogacenie obszaru działania LGD w zarówno w wymiarze ekonomicznym, infrastrukturalnym, jak i społecznym i kulturowym.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W Lokalnej Strategii Rozwoju określono 3 Cele ogólne: (1) Aktywni i kreatywni mieszkańcy, (2) Wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez działania innowacyjne i proekologiczne, (3) Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych. Cele zostały zdefiniowane dla Regionu Doliny Strugu (Błazowa, Chmielnik, Hyżne i Tyczyn), który jest w opinii przedstawicieli Zarządu zdecydowanie jednolity jeśli

chodzi o demografię, rynek pracy, gospodarkę, uwarunkowania środowiskowe i inne. Wszystkie projekty (jest to warunek formalny zgodności operacji z LSR) muszą być zgodne z LSR, tzn. odpowiadać odpowiednio celowi głównemu, szczegółowym i przedsięwzięciom. Operacje niezgodne z LSR nie zostają wybrane do dofinansowania, co oznacza, że dotychczas realizowane operacje przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR, jednocześnie odpowiada potrzebom społeczności obszaru LGD, ponieważ to społeczność lokalna decyduje o kształcie LSR.

Najważniejszą, zauważalną zmianą jaka miała miejsce od roku 2014/2015 jest sytuacja ludności na rynku pracy. Diagnoza LSR, podaje na koniec 2013 r. stopę bezrobocia w województwie podkarpackim na poziomie 16,3%. Aktualnie (wg danych GUS) na koniec lipca 2022 r. wskaźnik ten wynosi 7,3% co oznacza spadek o połowę. W nowej perspektywie należy bliżej przyjrzeć się tym zmianom i uwzględnić ją w planowaniu celów LSR.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

W trakcie wywiadów ewaluacyjnych słusznie uznano, że kapitał społeczny stanowi najwyższą wartość w obszarze funkcjonowania całego LGD. Pierwiastek ludzki uznano za niezwykle istotny w rozwoju każdego z trzech obranych celów zawartych w dokumencie strategicznym. W diagnozie LSR znajdują się informacje odnoszące się do działalności małych organizacji pozarządowych lub innych stowarzyszeń działających na poziomie lokalnym. Obecna perspektywa zdecydowanie przyczyniła się do rozwoju III sektora na terenie LGD, przede wszystkim poprzez operacje grantowe, w ramach których stowarzyszenia mogły budować swój potencjał, poprzez zakup odpowiednich materiałów i sprzętu do działalności statutowej ale również wsparciu organizacji imprez i wydarzeń dotyczącej danej działalności organizacji. Była to okazja do promowania swojej działalności, jako organizacji ale również realizacji swoich celów statutowych związanych np. z działalnością sportową, gastronomiczną, kulturalną, historyczną itd.

Organizacje pozarządowe same najlepiej wiedzą czego im potrzeba, dlatego należy wspierać ich w możliwie jak najszerszym zakresie, bez względu jaką dana organizacja prowadzi działalność. Wydaje się być zasadne, że jeśli stowarzyszenie, fundacja czy inna grupa formalna realizując operację przyczynia się do realizacji celów LSR oraz działa w zakresie swojego statutu, to im bardziej zróżnicowana ta działalność tym lepiej dla budowania potencjału III sektora w regionie.

Należy zwrócić uwagę na wartość dofinansowania o jaką mogą ubiegać się organizacje- 5 000 zł w dobie rosnących cen może nie być wystarczające aby zrealizować projekt, który miałby na celu coś zmienić w społeczności lokalnej.

Dobrym pomysłem wydaje się ujednolicić i uprościć procedury grantowe (wspólna procedura dla wszystkich LGD).

6.3. Przedsiębiorczość

Temat przedsiębiorczości uznano za najważniejszy punkt w całej diagnozie Lokalnej Strategii Rozwoju. Zgodnie z założeniem LSR, ponad połowa środków strategii została zaplanowana na tworzenie miejsc pracy. Były to nabory wniosków na przedsięwzięcia: Rozwój działalności gospodarczej na obszarze LGD, podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD, Wspieranie inicjatyw w celu utworzenia i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego, poprzez szkolenia i konsultacje. W ramach działania podejmowanie działalności gospodarczej zaplanowano utworzenie 44 nowych firm- ogłoszono wszystkie zaplanowane nabory wniosków, w trakcie których zawsze łączna kwota wnioskowanego wsparcia przewyższała dostępną alokację. Mniejszym zainteresowaniem cieszyło się przedsięwzięcie związane z rozwijaniem działalności gospodarczej, w związku z czym, na etapie przeliczania LSR na euro dokonano przeniesienia pozostałych środków na infrastrukturę ogólnodostępną. Większość projektów, jakie proponują wnioskodawcy dotyczą branży usługowej związanej z sektorem budowlanym, samochodowym, fryzjerstwo, kosmetyka. Nielicznie zdarzały się projekty dotyczące rozwoju turystyki i/lub przetwórstwa żywności pomimo premiowania tego rodzaju działalności w kryteriach wyboru. Może mieć na to wpływ np. niewielka kwota dostępna dla pojedynczej operacji (50 000 zł) co przy aktualnych cenach materiałów budowlanych nie pozwala na tworzenie chociażby miejsc noclegowych i atrakcji turystycznych. Być może ma na to wpływ również błędne rozumienie atrakcyjności turystycznej regionu „LGD – Lider Dolina Strugu” – czy nie warto skupić się na turystyce krótkiego (maksymalnie weekendowego) wypoczynku, tworzeniu miejsc do rekreacji, infrastruktury.

Inkubator przetwórstwa Lokalnego, jako jeden z nielicznych powstałych na terenie Podkarpacia i prężnie działających instytucji może być wizytówką rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Świadczy on usługowe tłoczenie soków z owoców i warzyw a także prowadzi działania szkoleniowe i doradcze z jakimi muszą mierzyć się osoby planujące działalność w branży spożywczej. Jednym z ciekawszych projektów jest wypożyczalnia sprzętu budowlano-rolniczego.

Reasumując, należy zdecydowanie wspierać rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR. Z jednej strony, długo działające, prężne lokalne firmy dają zatrudnienie mieszkańcom, z drugiej potrzebują zdecydowanie większego kapitału (obecnie maks. 130 000 zł netto) aby móc się rozwijać, mając na uwadze dodatkowo obowiązki zatrudnienia osoby na pełen etat w okresie związania operacji z celem.

Obecnie obowiązujący otwarty katalog działalności jakie można było tworzyć z działania 19.2 jest rozwiązaniem słusznym, ponieważ daje możliwość rozwoju przedsiębiorczości w zakresie jakim aktualnie występuje potrzeba lokalnej społeczności. Wydaje się być zasadne (mając na uwadze zapisy PS WPR) wspieranie działalności, które będą świadczyć usługi lokalnej społeczności na miejscu (zapobieganie korzystania z usług poza miejscem zamieszkania). Wiąże się z tym szeroki zakres działalności- usługowe, produkcyjne, handlowe, jednakże warto również zwrócić uwagę na wykorzystanie potencjału rolnego o obszarze LGD i nie tylko w zakresie produkcyjnym ale np. związanym z powstawaniem gospodarstw edukacyjnych, opiekuńczych, agroturystyki, które nawiązują do funkcji gospodarstwa rolnego ale dywersyfikują jego źródło dochodu.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W dokumencie strategicznym słusznie uznano obszar LGD za tereny o dużym potencjale turystycznym, który w przyszłości może stanowić jedno z znaczących źródeł dochodowości mieszkańców. Region jest bogaty w zasoby dziedzictwa historycznego (obiekty zabytkowe), przeważnie są to obiekty sakralne, będące lub posiadające w sobie elementy wpisane do rejestru zabytków. Nabory wniosków w tym zakresie pokazują, że działanie to powinno zakładać kilka obiektów ze zdecydowanie wyższą kwotą dofinansowania (wysokie koszty renowacji obiektów zabytkowych).

W przyszłości powinno skupiać się na rozwoju infrastruktury ogólnodostępnej zarówno dla mieszkańców (codzienna rekreacja, spędzanie czasu wolnego), jednocześnie tworzyć warunki dla turystów mając na uwadze bogate zasoby kulturowe, produkty lokalne (ich odpowiednie promowanie).

6.5. Grupy defaworyzowane

Wykorzystując różne formy partycypacyjne (ankiety, warsztat strategiczny, spotkania informacyjno-konsultacyjne) w dokumencie strategicznym właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane, co w szczególności było zauważalne w naborach na podejmowanie działalności gospodarczej. W większości osób, które znajdowały się w grupie defaworyzowanej otrzymywało wsparcie, co realnie pomogło odpowiedzieć na zdiagnozowane problemy tych grup w diagnozie LSR. Na obszarze działania LGD można zaobserwować poprawę w ostatnich latach (nie koniecznie wynikającą jedynie z wdrażania LSR) w zakresie zatrudnienia osób młodych, aktywności kobiet w podejmowaniu działalności gospodarczej czy ogólniej ujmując aktywności zawodowej. W związku z tym, poprzez działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, można stwierdzić, że LSR miała wpływ na zmniejszenie poziomu ubóstwa. Poprzez działania mające na celu

aktywizowanie osób starszych (seniorów) i realizacji projektów dla osób wykluczonych przeciwdziałano temu zjawisku.

Dobre efekty realizacji działań na rzecz grup defaworyzowanych nie powodują jednak, że należy rezygnować z dalszego ich wspierania. Należy poprzez działania informacyjne i aktywizujące włączać osoby do życia społecznego, aby poczuły się ważną częścią społeczeństwa i aby były przekonane o swoim znaczeniu w społeczeństwie. Wzmocnienie samooceny i upodmiotowienie tych grup tak, aby nie bały się wypowiadać, decydować o swoim otoczeniu, wyrażać opinie powinno być działaniem ciągłym. W odniesieniu do ubóstwa dobrą prognozą są zapisy PS WPR, który mówi o dywersyfikacji dochodów gospodarstw na terenie LSR i choć na tym etapie nie są znane konkretne rozwiązania, wydaje się, że poprzez to działanie będzie można dotrzeć do szerszej grupy odbiorców.

Dalsze działania LGD w zakresie wsparcia grup defaworyzowanych powinny dotyczyć przede wszystkim kobiet oraz osób młodych, które posiadają potencjał, który należy w sposób maksymalny wykorzystywać, najlepiej lokalnie. Należy dawać tym osobom możliwość rozwoju na miejscu, aby ograniczać migracje osób młodych z obszaru LSR w poszukiwaniu najogólniej mówiąc lepszego życia - dostępu do dobrze płatnej pracy, rozrywki, dostępu do służby zdrowia, sklepów itd.

6.6. Innowacyjność

Innowacyjność budziła najwięcej dyskusji podczas obrad Rady. Z jednej strony każdy projekt jest swojego rodzaju innowacją, każdy ma nieco inny zakres rzeczowy, inne założenia, każda założona firma będzie świadczyła nieco inne usługi. Z drugiej należy promować pomysły wyjątkowe, takie, które w sposób jednoznaczny wdrażają wyjątkowe, wcześniej nie spotykane produkty, usługi, technologie jednakże brak jest jednoznacznej ścieżki w jaki sposób tę innowacyjność uzasadnić, jak ją następnie weryfikować. Na podstawie doświadczenia, przedstawiciele Rady wskazali, że w zdecydowanej większości realizowanych projektów z zakresu przedsiębiorczości to wskazywana była innowacyjność produktowa. Natomiast jeśli chodzi o działania poza podejmowaniem działalności gospodarczej, gdzie przeważały próby uzasadnienia pod kątem innowacji usługowej, którą z kolei ciężko Wnioskodawcom uzasadnić na tyle, aby Rada mogła bez wahania uznać projekt za innowacyjny.

Jednym z dobrych przykładów projektów innowacyjnych, było utworzenie Inkubatora Przetwórstwa Lokalnego świadczącego usługi tłoczenia soków z owoców i warzyw. Jako uzasadnienie przedstawiono opinię Urzędu Marszałkowskiego, iż na moment jej wydania, w województwie podkarpackim nie został utworzony taki Inkubator.

6.7. Projekty współpracy

W ramach projektów współpracy „LGD - Lider Dolina Strugu” w ramach wdrażania LSR udało się zrealizować jeden projekt współpracy w ramach celu ogólnego: Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych, celu szczegółowego: Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocje produktu lokalnego i ekologię. Na obecną chwilę (w związku z rozwiązaniem umowy na 2 projekt współpracy) poziom realizacji tego zadania to: 50%.

Zrealizowany projekt miał na celu zwiększenie popularności produktów lokalnych i ich sprzedaży, rozwój działalności podmiotów oferujących w swojej sprzedaży produkty lokalne, realizację działań promujących produkty lokalne, stworzenie bazy produktów lokalnych, popularyzację dziedzictwa kulturowego i historycznego partnerskich regionów. W tym celu utworzone zostało miejsce, w centrum Rzeszowa (wynajęto lokal) w którym produkty lokalne były promowane (sprzedawane) organizowano tam wydarzenia promocyjne i kulturalne. W ramach projektu zorganizowano 2 wydarzenia promujące produkty lokalne, wydano 600 szt. publikacji, przekazano 725 osobom informację o produktach turystycznych, lokalnych, rzemiośle,.

Projekty współpracy w dotychczas realizowanej formie wydają się być zasadne z punktu widzenia podmiotów realizujących a także potencjalnych odbiorców. LGD planuje działania dopasowane do zapisów LSR, wskaźników i budżetu. Realizacja projektów współpracy przez podmioty zewnętrzne może powodować problemy w tym zakresie.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Biuro „LGD - Lider Dolina Strugu” funkcjonuje na bardzo wysokim poziomie zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych jak i doradczym. W sposób kompleksowy udzielano porad na każdym etapie składania wniosków, o czym świadczą odpowiedzi ankietowanych mieszkańców. Znacząca większość beneficjentów przyznała, że korzystała ze wsparcia pracowników biura na wielu etapach pisania i składania wniosków.

Członkowie LGD reprezentują sektory publiczny, społeczny i gospodarczy co z pewnością pozytywnie wpływa na efektywną i skuteczną realizację LSR. Każdy z reprezentantów danego sektora posiada wiedzę i doświadczenie w określonej dziedzinie co efektywnie wykorzystywane było przy wdrażaniu LSR. W odniesieniu do pracy Rady LGD, często skomplikowane sytuacje związane np. z przepisami budowlanymi w ramach realizowanych projektów, mogły zostać wyjaśnione z wykorzystaniem doświadczenia reprezentantów gmin, zaś np. kwestie związane z racjonalnością i

uzasadnieniem biznesplanu były przedmiotem oceny przedsiębiorców i ich głos był w tej kwestii znaczący.

Bardzo rzadko zdarzały się sytuacje gdy złożonych zostało mniej wniosków niż było dostępnych środków w ogłaszanych przez biuro naborach. Świadczy to o skuteczności działań biura, znajomości obszaru i dobieraniu skutecznych metod i narzędzi do komunikacji z wnioskodawcami. Świadczą o tym również statystyki dotyczące satysfakcji wnioskodawców z usług doradczych świadczonych przez pracowników biura, w skrócie (na przykładzie roku 2022):

- spośród 18 uczestników badań 17 z nich złożyło wniosku o przyznanie pomocy (94,44%) i ją otrzymało,

- wszyscy spośród 18 ankietowanych wystawili najwyższą możliwą ocenę (5) w ankiecie badającej satysfakcję odbiorców doradztwa indywidualnego prowadzonego przez pracowników biura.

- 75% ankietowanych uczestników szkoleń pozytywnie oceniło sposób przeprowadzenia szkolenia przez pracowników biura.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem żywym i od 2015 r. była zmieniana kilkunastokrotnie, z różnych powodów. Od zmian w przepisach prawa, które wymuszały zmiany w LSR po dopasowanie jej zapisów do potrzeb lokalnej społeczności (ze względu na niewykorzystanie kwoty na rozwijanie przedsiębiorczości, przesunięcie środków na kształtowanie przestrzeni publicznej). Ostatecznie wszystkie zaplanowane nabory wniosków zostały przeprowadzone, aktualnie trwa jeszcze ocena ostatnich (budżetowo znaczących) naborów, nadal podpisywane są umowy o przyznanie pomocy. Należy zwrócić uwagę, iż w trakcie weryfikacji są wnioski o łącznej wysokości dofinansowania ok. 1 400 000 zł. Jedynym działaniem jakie pozostało do zrealizowania jest projekt współpracy, którego umowa o przyznanie pomocy została rozwiązana, jednakże planuje się jego realizację w najbliższym czasie.

Warto zwrócić także uwagę na fakt zróżnicowania jakości wniosków składanych przez wnioskodawców. Zdecydowanie najniższa jakość wniosków była w naborach grantowych, często beneficjenci mieli problemy z odpowiednim uzasadnieniem swojej operacji w odniesieniu do celu projektu grantowego, zakresu tematycznego (kompletowanie dokumentów, ofert, wypełnianie oświadczeń, wykreślenia w zał. VAT). Najpewniej było to związane z faktem, że w konkursach grantowych udział brały organizacje pozarządowe, w których nie zawsze znajdują się osoby, które profesjonalnie zajmują się pisanem, prowadzeniem, czy rozliczaniem projektów. Warto również

zauważyć, że na podstawie relacji pracowników biura zdarza się, że wnioskodawcy pomimo wezwań, nie radzą sobie z procedurą uzupełniania wniosków (z różnych powodów) w zakresie w jakim są do tego wzywani.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność „Lokalnej Grupy Działania – Lider Dolina Strugu” niewątpliwie angażuje i łączy organizacje pozarządowe, usługodawców i samorząd lokalny. Dodatkowo LGD wpływa także na angażowanie liderów lokalnych i osoby fizyczne. Niezaprzeczalnie potencjał w postaci kapitału społecznego oraz zasobów naturalnych plasuje obszar „LGD - Lider Dolina Strugu” na wysokim poziomie tworząc optymistyczną wizję rozwoju na przyszłe lata. Warto podkreślić, że budowana strategia skupia w sobie najważniejsze wątki tworząc komplementarną sieć rozwoju obszaru sześciu stowarzyszonych gmin. Zarówno wsparcie z zakresu przedsiębiorczości, turystyki, szeroko pojętej infrastruktury oraz kapitału społecznego zdecydowanie wpływa na rozwój obszarów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

LGD przede wszystkim poprzez uczestnictwo w swoich strukturach reprezentantów różnych sektorów i środowisk, wpływa na poprawę komunikacji społeczności lokalnej. Widać tę zależność w szczególności w postaci dobrych relacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi a jednostkami samorządu terytorialnego. Współpraca tych dwóch grup pozwala organizacjom pozarządowym realizować swoje cele z wykorzystaniem np. nieruchomości gminnych, z kolei samorządy mogą wykazywać się aktywnością w wykorzystaniu swoich zasobów w realizowaniu celów publicznych, często zbieżnych z celami organizacji pozarządowych.

Ogromny potencjał przyrodniczy, kulturowy i historyczny regionu wydaje się być ciągle niewykorzystany. Należy nadal podnosić konkurencyjność obszaru LSR poprzez pobudzanie aktywności społeczności lokalnej w szerokim zakresie, również poprzez dywersyfikację dochodów gospodarstw rolnych.

Realizowane projekty są spójne z zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LSR i należy stwierdzić iż zdecydowanie przyczyniają się do jego wzmocnienia. Należy również zaznaczyć, że dynamicznie zmieniające się otoczenie wymaga reagowania na zmiany i choć cele mogą pozostać takie same, być może należy zmieniać sposoby ich realizowania.

Wszystkie mniej lub bardziej znaczące inwestycje (w zależności jakie cele realizowały) przyczyniały się do rozwoju obszaru LSR co świadczy o ich wspólnej komplementarności względem siebie i ogólnego założenia LSR.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

„LGD - Lider Dolina Strugu” reagowała na wskazane w LSR problemy obszaru LGD i tym samym stworzyła odpowiednie warunki do jego rozwoju. Udało się w konsekwencji zrealizować sporo operacji związanych z przedsiębiorczością, infrastrukturą czy turystyką. Nie ma obaw co do realizacji założonych wskaźników.

Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. Biuro „LGD - Lider Dolina Strugu” funkcjonuje na bardzo wysokim poziomie zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych jak i doradczym. W sposób kompleksowy udzielano porad na każdym etapie składania wniosków, o czym świadczą odpowiedzi ankietowanych mieszkańców. Znacząca większość beneficjentów przyznała, że korzystała ze wsparcia pracowników biura na wielu etapach pisania i składania wniosków. W związku z tym należy kontynuować sprawną politykę kadrową Zarządu.
2. Działania z zakresu przedsiębiorczości należy uznać za duży sukces „LGD - Lider Dolina Strugu”. Ankietowani mieszkańcy za bardzo istotny obszar wymagający dalszego dofinansowania uważają działania pomagające w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej. LGD powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładac do operacji polegających na utworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza iż da się zaobserwować profesjonalne podejście do tego zagadnienia i nabyte przez lata doświadczenie.
3. Inkubator przetwórstwa Lokalnego, jako jeden z nielicznych powstałych na terenie Podkarpacia i prężnie działających instytucji może być wizytówką rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Świadczy on usługowe tłoczenie soków z owoców i warzyw a także prowadzi działania szkoleniowe i doradcze z jakimi muszą mierzyć się osoby planujące działalność w branży spożywczej. Jednym z ciekawszych projektów jest wypożyczalnia sprzętu budowlano-rolniczego. Należy zdecydowanie wspierać rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR. Z jednej strony, długo działające, prężne lokalne firmy dają zatrudnienie mieszkańcom, z drugiej potrzebują zdecydowanie większego kapitału (obecnie maks. 130 000 zł netto) aby móc się rozwijać, mając na uwadze dodatkowo obowiązek utworzenia miejsca pracy w przeliczeniu na pełen etat średniorocznie w okresie związania operacji z celem.
4. „LGD - Lider Dolina Strugu” bardzo dobrze potrafiła wykorzystać potencjał turystyczny, czego przykładem są projekty dotyczące infrastruktury turystycznej. Podjęte działania służą nie tylko turystom, ale i mieszkańcom. W przyszłości powinno skupiać się na rozwoju infrastruktury ogólnodostępnej zarówno dla mieszkańców (codzienna rekreacja, spędzanie czasu wolnego),

jednocześnie tworzyć warunki dla turystów mając na uwadze bogate zasoby kulturowe, produkty lokalne (ich odpowiednie promowanie).

5. W kontekście dziedzictwa kulturowego LGD również ma się czym pochwalić. Działania z tego zakresu służyły niewątpliwie promocji obszaru, ale także wpływały na wzrost zaangażowania samych mieszkańców. Coraz większa liczba mieszkańców uczestniczyła w wydarzeniach organizowanych przez LGD i warto by było tę dobrą tendencję utrzymać. W kolejnych latach pomocne będą na pewno kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmacnianiu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów .
6. Aktywizacja dotyczyła też organizacji pozarządowych, które uświadomiły sobie, że sięganie po środki nie jest tak trudne i przynosi pozytywne skutki. Istotnego znaczenia w tym kontekście nabiera to, iż beneficjenci czują duże wsparcie ze strony LGD, co też pozwala im wyzbyć się obaw związanych z projektem. Same projekty grantowe uznawane są za trudne, ale równocześnie przedstawiciele LGD podkreślali w trakcie wywiadów, iż to właśnie one sprawiają, że działalność ma sens, w tym zbliżają LGD do mieszkańców. Tego rodzaju opinia i postawa są godne pochwały. Warte analizy jest przeznaczanie większej ilości środków na operacje z tego zakresu.
7. „LGD – Lider Dolina Strugu” w omawianym okresie realizowała projekty współpracy idealnie wpisujące się w cele LSR, w tym jeden z powodzeniem zakończyła. Jego realizacja przyczyniła się do zwiększenia zainteresowania atrakcjami turystyczno-rekreacyjnymi obszarów LGD, popularyzacji aktywności sportowo-rekreacyjnych, a także promocji obszaru i działań proekologicznych. Projekty współpracy w dotychczas realizowanej formie wydają się być zasadne z punktu widzenia podmiotów realizujących a także potencjalnych odbiorców. LGD planuje działania dopasowane do zapisów LSR, wskaźników i budżetu. Realizacja projektów współpracy przez podmioty zewnętrzne może powodować problemy w tym zakresie.
8. Kapitał społeczny którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu jednostek, dzięki czemu mogą osiągać więcej korzyści, wciąż pozostaje obszarem do rozwoju w „LGD - Lider Dolina Strugu”. Trzeba przyznać, że kontekście frekwencji składanych wniosków oraz zainteresowania naborami pewne grupy mieszkańców wykazała się dużym zaangażowaniem. Jednakże w ujęciu makro temat ten pozostaje obszarem do dalszej pracy. Na taki stan rzeczy wskazują trudności związane z wypełnieniem ankiet feedback-owych. Mieszkańcy dość niechętnie korzystają z takiej formy komunikacji, ponadto w ankiecie przeprowadzonej wśród 111-u mieszkańców ok. połowa przyznała że ma większy wpływ na to co dzieje się w gminie a 40% potwierdziło, że poprawiły się relacje między mieszkańcami.

Warto więc rozważyć nowe metody i przedsięwzięcia oraz kontynuować obecne wzmacniając i aktywizując całą społeczność obszarów „LGD - Lider Dolina Strugu”.

9. Warto zwrócić także uwagę na fakt zróżnicowania jakości wniosków składanych przez wnioskodawców. Zdecydowanie najniższa jakość wniosków była w naborach grantowych, często beneficjenci mieli problemy z odpowiednim uzasadnieniem swojej operacji w odniesieniu do celu projektu grantowego, zakresu tematycznego (kompletowanie dokumentów, ofert, wypełnianie oświadczeń, wykreślenia w zał. VAT). Najpewniej było to związane z faktem, że w konkursach grantowych udział brały organizacje pozarządowe, w których nie zawsze znajdują się osoby, które profesjonalnie zajmują się pisaniem, prowadzeniem, czy rozliczaniem projektów. Warto również zauważyć, że na podstawie relacji pracowników biura zdarza się, że wnioskodawcy pomimo wezwań, nie radzą sobie z procedurą uzupełniania wniosków (z różnych powodów) w zakresie w jakim są do tego wzywani.
10. Dalsze działania LGD w zakresie wsparcia grup defaworyzowanych powinny dotyczyć przede wszystkim kobiet oraz osób młodych, które posiadają potencjał, który należy w sposób maksymalny wykorzystywać, najlepiej lokalnie. Należy dawać tym osobom możliwość rozwoju na miejscu, aby ograniczać migracje osób młodych z obszaru LSR w poszukiwaniu najogólniej mówiąc lepszego życia - dostępu do dobrze płatnej pracy, rozrywki, dostępu do służby zdrowia, sklepów itd.

8. Spis tabel i wykresów.

Wykres 1 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021	10
Wykres 2 Wydatki gmin na 1 mieszkańca w „LGD - Lider Dolina Strugu”	11
Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w LGD	15
Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	16
Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w „LGD - Lider Dolina Strugu”	19
Wykres 6 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat	46
Wykres 7 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat	47
Wykres 8 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.	48
Wykres 9 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.	50
Wykres 10 Wskazanie źródeł informacji dotyczących „LGD - Lider Dolina Strugu”	68
Wykres 11 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków „LGD - Lider Dolina Strugu”	70
Wykres 12 Ocena beneficjentów na temat sposobu informowania LGD o możliwości pozyskania środków.	71
Wykres 13 Ocena efektów działalności „LGD - Lider Dolina Strugu”	72
Wykres 14 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosków.	73
Wykres 15 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.	75
Tabela 1 Liczba ludności w gminach wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021	9
Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD w latach 2015-2021	10
Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca w „LGD - Lider Dolina Strugu”	11
Tabela 4 Wybrane dane gmin obszaru „LGD - Lider Dolina Strugu” w roku 2020	12
Tabela 5 Pracujący w gminach „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2015-2021	13
Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w „LGD - Lider Dolina Strugu”	14
Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w „LGD - Lider Dolina Strugu”	15
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	16
Tabela 9 1. Ludność w gminach wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu”	18
Tabela 10 Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2016-2021	18
Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w „LGD - Lider Dolina Strugu”	19
Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach „LGD - Lider Dolina Strugu”	21
Tabela 13 Tabela celów ogólnych i szczegółowych "LGD - Lider Dolina Strugu"	21
Tabela 14 Historia zmian LSR „LGD - Lider Dolina Strugu”	28
Tabela 15 Rzeczowy postęp w realizacji LSR "LGD – Lider Dolina Strugu"	38
Tabela 16 Historia naborów w „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach 2016 -2022 (stan na dzień 31.08.2022 r.)	44
Tabela 17 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat.	45

Tabela 18 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.....	47
Tabela 19 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w „LGD - Lider Dolina Strugu” w ciągu ostatnich 5 lat.	48
Tabela 20 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru LGD.	49
Tabela 21 Postęp finansowy „LGD - Lider Dolina Strugu”	55
Tabela 22 Projekt współpracy krajowej „LGD - Lider Dolina Strugu”	57
Tabela 23 Realizacja planu komunikacji przez „LGD - Lider Dolina Strugu” w latach: 2016-2022	64
Tabela 24 Rodzaje udzielonych porad przez biuro LGD w latach 2016-2022	65
Tabela 25 Szkolenia członków organów LGD oraz pracowników biura w latach 2017 - 2021	67
Tabela 26 Wskazanie źródeł informacji dotyczących „LGD - Lider Dolina Strugu”	68
Tabela 27 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków „LGD - Lider Dolina Strugu”	69
Tabela 28 Ocena efektów działalności „LGD - Lider Dolina Strugu”	72
Tabela 29 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosków.	73
Tabela 30 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania.....	74
Tabela 31 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.	75
 Rysunek 1 Obszar „LGD – Lider Dolina Strugu”	 8

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Tak ☐ Proszę przejść do pytania nr 4.
- b. Nie ☐ Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. 18-25 lat
- b. 26-35 lat
- c. 36-45 lat
- d. 46-55 lat
- e. 56-65 lat
- f. 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Kobieta
- b. Mężczyzna
- c. Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a. Zdecydowanie zgadzam się
- b. Raczej zgadzam się
- c. Trudno powiedzieć
- d. Raczej nie zgadzam się
- e. Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
--	-----	-------------------	-----

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a. Tak
- b. Trudno powiedzieć
- c. Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a. Ja i moja rodzina
- b. Moja organizacja
- c. Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d. Turysty
- e. Przedsiębiorstwa
- f. Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym	Zdecydowanie	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie	Zdecydowanie się	Nie korzystałem/am ze

ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	zgadzam się			zgadzam	nie zgadzam	wsparcia na tym etapie
-------------------------------------	-------------	--	--	---------	-------------	------------------------

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

a. Tak ☐ Proszę odpowiedzieć na następne pytanie.

b. Nie ☐ **Dziękujemy za wypełnienie ankiety!**

Jakie to były problemy? Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie